

**Universitat de Barcelona
Facultat de Filologia
Departament de Filologia Catalana**

**EL LÈXIC TORTOSÍ:
HISTÒRIA I PRESENT**

Volum II: Documents escrits

Transcripció dels manuscrits de Joan MOREIRA (1912-1936)

Núms.1430,1431,1432,1433,1434,1435 de la Biblioteca de Catalunya
i d'altres que conserva la filla de l'autor.

Tesi de doctorat presentada per
M.Àngels MASSIP i BONET
i dirigida pel Dr. Joan VENY i CLAR

Gener de 1991

UTILITAT DE LO INÚTIL

Comèdia en un acte feta a posta per a la festa del Nadal del Pobre de 1916.

(Estrenada en mol bon èxit lo 31 de desembre de 1916 en lo Teatro del Balneari de Tortosa.)

PERSONATGES

D. RUFO, coronel retirat pare de Juanito (60 anys)

JUANITO, inginié (24 anys)

PACO, metge novell (23 anys)

5 PEPE, químic (25 anys)

FELIPE, pilló de professió (28 anys)

RAMON, criat de D. Rufo (50 anys)

MANEL, repatriat de Cuba (45 anys)

PERE, repatriat de Cuba (42 anys)

10 RAFEL, pagés hortolà de D. Rufo (30 anys)

CISQUET, nebot i mosset de l'anterior (17 anys)

L'acció a Tortosa. Època actual.

ACTE ÚNIC

L'escena representa una sala de casa D. Rufo, destinada a estudi de Juanito. Al fondo, jardí i hort. Una galeria comunica l'hort en l'estudi. Repartits per l'escena cadires, una taula escriptori, un sillon invisible per al públic, una pissarra en cavallet; a pugué sé, per les parets, mapes, planos i gràfics. Llibres i revistes per damun les cadires i la taula. A un cantó primé terme, una tauleta damero. Tot lujós, si pot sé. A la pissarra, escriguen-se fórmules algebraiques, als ànguls. Al centro, no visible per al públic, pero per a después ben visible, la sigüent:

KO, SO3 AIO3, 3 SO3 24 HO

10 Una panòplia en armes, destrals, escopetes.

ESCENA I

D. Rufo, Juanito, Paco, Pepe i Ramon.

15 Juanito, dret davan la pissarra en lo guix a la mà dreita i en l'esquerra una tassa de café; D. Rufo assentat al sillon llig una revista i en una tassa a la mà pren café. Paco i Pepe, mol atens, juguen a l'ajedrez. Al alçar-se.l telon, Paco beu i Pepe té una peça de l'ajedrez a la mà que té en l'aire en l'actitud irresoluta del jugadó que medita abans de jugá, en lo braç esquerre girat detràs violentament aguanta la tassa esperan que.l criat aboque. Este espera que acabe de jugá. Cuide's de que.l quadro resulte natural.

20 Als moments d'alçar-se.l telon diu:

Paco. Lo rei perilla.

Juanito. Eh?

25 **Pepe.** Pot está tranquil lo rei, mentres io sigue.l seu campeó. (A Ramon, giran una mica.l cap.) ¿Aboques o qué? Lo braç me fa mal.

Paco. ¡Mate! Perdudes les defenses lo rei és mort. Partida meua, querido.

Pepe. (Al sentí ¡mate! fa un movimén i rep a la mà un xorro de café que li està abocant Ramon. Llança la tassa, s'alça en violència tomban taula i tablero i aspolsan enèrgicamén la mà, tot mol ràpid, diu.)

30 **Pepe.** ¡Recarabina! Sort que no tinc prunyons que si nó, t'hauria hagut de fé pagá la cura.

Ramon. Ja hu diu lo ditxo D. Pepe: "No.s pot repicá i aná a la processó". Vosté "volia está al plat i a les tallades", "d'un avio volia fé dos mandados", tenia.l cap al joc i.l bras a la faena i no pot sé, perquè.ls contes barreijats tots surten a catorze i un atra com diu lo ditxo, "qui tot hu vol tot hu perd".

5 **Pepe.** Acabaràs, majadero? ¿Creus que les cremadures se curen en lletanies de refrans?

Ramon. Ai D. Pepe, "palla vella pronte s'encén", i.ls ditxos són com les cireres n'astires un i.n surten un carroll.

D. Rufo. Prou, Ramon. Val més que poses café a Pepe.

10 **Juanito.** No és cas de perdre.l café además de...

Paco. De perdre al rei, ¡vaia un campeon!

Pepe. *Poquito pitorreo ¿estamos?*

Paco. Bueno. Pero hauràs de pagá.

D. Rufo. ¿Jugaven d'interés?

15 **Pepe.** Vaia. Era una partida d'empenyo. Nada menos que mos jugàvem uns puros a pagá d'aquí dotze o catorze anys.

Paco. Suposan que Juanito.s case mos jugàvem los habanos que mos fumarem lo dia que bateigen lo fill que face dotze.

20 **Ramon.** Bravo, de primera. Ia.m va bé, això. Sí, Juanito, casa't, casa't fill meu perquè "un ànima sola ni canta ni plora", però això sí, *antes que te cases mira lo que haces*, perquè qui al casar-se hu ancerta té la sort feta, "lo dia que.t cases o.t mates o.t salves", mira bé la dona que agafes, si pot sé, "boija per boija que porte", pero mol d'ull! no has de sé com lo ditxo, "qui té sénia i dona no té hora bona", poro casa't fill meu! i que Déu te beneixque i no.t fasen temó.ls fills

25 perquè.l ditxo ia hu diu, "fills i coloms los mols són pocs".

Juanito. Descansa Ramonet: dixat de ditxaratxos i dóna café a Pepe, *ligero*.

Ramon. "Qui mol corre pronte.s para", io hu faig com lo ditxo, "acamina com los vells i arribaràs com los jóvens".

D. Rufo. Ramon... (Ramon se quadra, saluda militarmén i se'n va.)

Paco. És mol templat este diantre de Ramon.

D. Rufo. No.l coneixen bé ancara. Natros lo tenim com un germà. Juns vam fé la campanya de Cuba, era.l meu ordenança. Al retorná a Espanya, troban-se solet, vaig volé que vingués en mi, i en natros ha vixcut. Me'l vull en tota la força del meu carinyo, se hu mereix, per honrat, per valén, per treballadó i per inteligén. No sabia llegar ni escriure i Juanito sén mol menut, n'hi va ensenyá. Diràs que ancara.ls veig: en quina atenció i respecte anava rebén Ramon, ell, un veterano de la guerra, curtit i rústic, les lliçons de l'infantil mestre.

Juanito. I lo contén que.s posava quan sugectan lo valor fonètic d'alguna consonan rebelde girava la llengua com dia ell en limpiesa i produïa lo sonido que tans esforços li havia costat. I no vull dí res de l'alegria revolera que demostrava quan podia acabá una plana del cartipàs, limpia de borrons i gargots ininteligibles. És un Ramon lo nostre com n'hi han pocs. Sempre contén, sempre alegre.

Pepe. Sí que és tot un home; només li reprovó l'abús que fa dels refrans.

Paco. Pues a mi m'anxisa escoltar-lo.

Juanito. I que.n té un arxiu

(Entra Ramon, entrega la tassa, agafa la cafetera i diu a Pepe.)

Ramon. A veam, D. Pepe: "un ull a l'olla i l'atre a la gata", o com diu aquell que diu, "les mans a la roda i.ls ulls a la porta", aguante fort no tingue temó, no equivocaré.l xorro pos ia diu lo ditxo, "no hi ha burro que antrompese dos vegades en la mateixa pedra".

Pepe. (Rién) Acabaràs condenat?

Ramon. Un xorret més? Un atre tarrosset de sucre? Un raiget de rom?

Pepe. Prou, home, prou.

Ramon. Pare, home, pare, que "qui.t dóna un os, no.t vodria vore mort".

D. Rufo. Allarga'm lo tabaco i vés a encendre les llums del piano, que anirem a fé un ratet de música.

Ramon. Mol bé diu nostr.amo. (A Pepe.) Ara hi torno. La cremada com li va? Li fa mal? Vol que li face un ampastret de vinagre i amidó? Li anirà bé.

Pepe. Esta sí què és bona! I hu recepta a un metge!

Ramon. Mare de Déu de la Cinta, lliureu-mos dels aiguats fiersos, de llops, llams i barrancades, de metges i curanderos. Perqué, i Déu me perdó, tinc la creència de que ls metges vénen a sé com los paraigües, només servixen quan no plou.

5 **D. Rufo.** Desvergonyit (Riën.)

Juanito. Vés, tarambana, vés que quan vas está malal bé preguntaves tot suvín: "que no ve ancara.l metge, que no ve?" ¡Anda que no l'has treta ara!, Vés.

(Se'n va Ramon.)

Pepe. No li maldes perquè estic per a dí que té raó.

10

ESCENA II

Dits menos Ramon.

D. Rufo. A vegades té coses que no se li poden perdoná més que a força d'estimar-te'l. Suposo Pepe que no t'hauràs molestat.

Pepe. I ara... Per l'amor de Déu D. Rufo...

15 **D. Rufo.** ¿No m'havies dit Juanito que d'un momén a un altre arribava Felipe?

Juanito. M'estranya no estigue aquí.

Paco. Tornarem a tindre entre peus a.n este tipo? No.l puc tragá al tal Felipe. I no comprenc com tu t'haigues prenat d'un ente tan fals i pervers.

20 **Pepe.** A mi.m fa l'efecte d'aquells bitxos repugnans que només de vore.ls alces lo peu per a asclafar-los.

Juanito. Per tot això l'estimo io. Perqué a tots repugna, perquè ningú.l vol.

Pepe. Si sublim acte de caritat és no tindre fàstic de les nyafres del cor del pròxim, no sé com calificá a qui no tingue fàstic d'una ànima negra, tenebrosa, repulsiva.

25 **Juanito.** L'estimo com lo metge estima al pacient, més ben dit, com la germana de la caritat al desgraciat malal d'enfermetat asquerosa. Io.l vull curá. Io.l redimiré. Io.l faré treballá i espero en Déu que.l treball i.l carinyo.l salvaran. Se redimirà.

Paco. ¡No! ¡Impossible! No té redemció. Té mal instín, males antranyes, mal viure i pijós idees.

Pepe. Per a.n ell tots los mijos són bons per a arribá a la fi que.s proposa. Res hi ha per a.n ell respectable. Honra, virtut, nom, propietat, amistat, vínculs de sang. Tot hu destrossarà, tot hu trapitjarà si.l destorben per a conseguí lo que vol.

Juanito. No tan home, no tan.

Paco. Déu face, Déu face.

D. Rufo. Hasta ara no donen cap prova que.m pugue sé motiu de resolucions extremes. Sin embargo, estarem alerta. Io no puc menos que aprová los intents de Juanito, perquè quan més fondo és l'abim, maijó esforç se requerix per a arrancá del precipici al que ha tingut la desgràcia de caure-hi.

ESCENA III

(Mateixos i Ramon que entra a tall de soldat, se quadra i saludan militarmén diu.)

Ramon. ¡A la orden mi coronel!

D. Rufo. ¡Rompan filas! Mira Ramon, hem de començá a plegá.l ram de la milícia, natros; per més coronels que siguésem, ia no estem per a certs trots.

Ramon. Ancara, ancara pujaria vosté a cavall i tiraria.l regimén a l'assalto, si venia.l cas. Ia diu lo ditxo, *quien tuvo retuvo*, i "als músics vells sempre.ls queda.l compàs" i "gènit i figura hasta la sepultura". ¡A pos io! coixo com sóc, si demà, Déu que no hu face perquè ia hu diu lo ditxo, "tot hu veigam menos guerra i fam", los traidós vulguessen ambolicá a Espanya en fandangos que no són del cas, en un sabre, en un tallan, en un canyó, en un martell, en una fona, en les dens, a patades, en los punys, com pugués, al crit de ¡Via lliure! ¡Viva Espanya!... este vull, este no vull..., no res que minjá i rascá tot és començá, i la boca.m se fa aigua, i les dens me creixen un pam només de pensá en la destrossa que io tot sol en estos braços, i en estos ossos que d'aquí poc no siran bons ni per a botons, faria, per a escarment de granujes, pillastres i traidós. Conque veigue D. Rufo si dins d'este cor, ancara hi ha foc per a fé bullí la caldera del patriotisme, no.t dic tinya al cor de vosté, que.l conec fa anys i l'hai vist bregá per les manigües cubanes, i sé lo que s'estima a la nostra mare pàtria... No, no.m porte la contrària perquè "qui té la burra i la ven ell s'antén" i "lo que.ls meus ulls veuen, los dits hu andevinen" i... *¡a la orden mi Coronel!* (Torna a quedar-se plantat militarmén.)

D. Rufo. (Abraçant-lo.) Calla, boig, calla, que en les teues coses fas reviure lo poc caliu que al pit me queda, pero no mos fésem ilusions Ramon. ¿No.m veus lo cap?

5 **Ramon.** Sí. Blanc com la neu: ¿Pero les muntanyes blanques no tenen volcans de foc ancés dins a les seues antranyes? Pero... vat aquí que.ls paresnostres me fan perdre les avemaries, volia dir-li que allò està preparat, lo piano aubert, les llums anceses i les solfes a punt de... solfa (Riuen tots.)

10 ¿Se'n riuen? ¿Es que hai dit una burrada al parlá de les solfes? Ya hu diu lo ditxo "de lo que no antengues no.n compres ni.n vengues".

Juanito. Pues si us sembla anem en busca de les solfes que estan a punt de idem.

(S'alcen i se'n van Ramon ajudan a D. Rufo, Paco, Pepe i Juanito forman grupo. Quadro.)

15

ESCENA IV

Queda uns moments l'escena sola. Pel fondo entren en un paneret petit cada u, Rafel i Cisquet.)

Rafel. Ave?

20 **Cisquet.** (En aire de siboc.) No.s veu ningú oncle.
(Se queda parat davan la pissarra.)

Rafel. Qué mires sibeca?

Cisquet. Estes lletres i estos números que deuen sé mol ravesos perquè no.ls antenc. ¡Qué volen dí oncle?

25 **Rafel.** Al paigés cols, menut. A mi vine'm en pollaganes, en cabestres, en aixols i rellampecs; pregunta'm quan se sembra.l lleguet i.s planten les tomates i s'asllemena la garriga i.s paga la paga, i.ls repartos del carro i la prensa, i les mesures de l'arròs i les casetes de camps, perquè això sí que hu sé, poro no.m vingues en atzimboris de números i ninots i paperots que no siguen escritures, perquè de tot lo fato de tots los savis no.n tinc per a una mala ampixumada.

30 **Cisquet.** Pos a mi també m'agradaria sabé tot això.

Rafel. Lo que, això de paga.ls repartos? Aspera't que ia hu sabràs, de curo que sí, aspera't, i del modo que.s posen les coses ancara hu sabràs, més que io.

Tot era prometre-mos que no pagaríem i avui ia hu veus, mos unflen a pagues.

Cisquet. ¡També manem natros!

5 **Rafel.** ¡Carallot! Si no fos te plantava una carxotada. ¡Manem! Qué manem natros? Mana qui farta. Natros mira qué fem, dijuná, pagá i pencá. Vat aquí.l mando nostre.

Cisquet. Mire, ara ve.l sinyó Ramon.

10

ESCENA V

Dits i Ramon.

Rafel. (Traén-se.l mocadó.) ¿Com va sinyó Ramon?

Ramon. Ia hu veus, coixeixan com Romanones. Quin ven vos dú per aquí?

15

Rafel. (Raskan-se.l cap.) Pos mire, ham pensat, és Nadal, lo sinyoret Juanito és mol bona persona, pos anem-li a dú l'arguilandet... i vale aquí.

Ramon. Bé home, és allò que.s diu, "si n'hi han dal, ne cauen". Bé home bé. Los amos hu agrairan. Ara estan ocupats pero ia m'han dixat això amanit per a Cisquet. (Li allarga un billet de banc.)

20

Rafel. No, això sí que no, sinyó Ramonet. No m'ha encarregat atre la dona, que no prengué res.

Ramon. Sembla mentida que no sàpigues aquell ditxo: "Qui de canyes fa flautes i de dones fa cabal, un gorro i a l'hospital".
(Cisquet riu fort com un bobo.)

25

Rafel. Sempre.n té una per a dí (Pren lo billet i se'l posa a la faixa.) Ascolte. Ahí entre dos foscams i ara fa un rato, va per l'hort fén tats, un sinyoret. No sé qué busca. Mirava les finestres i ha paupat los ferros de la reixa.

Cisquet. Io hai carregat l'ascopeta en dos pams de perdigons.

30

Ramon. Mol bé menut, pero ara no tires, no convé asplantá la casa; ia hu diu lo ditxo, "a so de tabals no s'agafen llebres", "rates i ascolans s'agafen en formatge". De tots modos esteu a l'eco per lo que pugue sé.

Rafel. Està bé, sinyó Ramon.

Ramon. Quina fatxa té este que ronda?

Rafel. Alt, ascardalenc i va vestit de sinyoret.

Cisquet. I aquí damun del morro té grenyes, com un monyet xicotet.

Rafel. Se diu bigot, Cisquet.

5 **Ramon.** Bé, bé. Ia.m penso qui és. No li arrendo la ganància; ia hu diu lo ditxo, "qui mol ascarba, troba lo que no vol". Bueno Rafel, que passésseu bones festes. Alerta i al primé crit acudix i mutxeli, que a boca tancada no hi entren mosques. Sobretot mol d'ull de nit, que és quan passen les pessetes falses.

(De dins un crit de ¡Ramon!)

10 **Ramon.** ¡Vaig sinyoret! Andosiau! (Se'n va.)

Rafel i Cisquet. Andosié. (Se'n van.)

ESCENA VI

A l'anar-se'n entra Felipe i Cisquet fa senya volén dí "este és". Rafel fa en lo cap que sí, i en la mà senyal de que no digue res. (Se'n van.)

15 **Felipe.** No hi són! *Suerte que tié uno*, com diuen en no sé quina comèdia. Me vindrà bé. Sé cert que ls planos i la memòria de l'aparato inventat, més ben dit sé que ls 20 millons estan al calaix. (Avança, trau un manoll de claus.) Estarà tancat, de segú. (Va al calaix, aspitja i obri.) Noi, si està obert. (Se sèn soroll dins i fuig corren después de tancá.l calaix.) Bueno, ia sé que està obert. (Mentres fuig a la galeria.)

20

ESCENA VII

Surten tots menos Ramon

Pepe. Vaia Paco, no.t pots queixá. Has tingut Wagner a tot pasto.

25 **Paco.** Sí, hai gosat, estic xiflat pel Loëngrhin. I este dimoni d'inginié lo mateix maneja les taules de logaritmos que pinta un paisatge que fa parlá.l piano. Io no hai pogut sortí mai dels meus reactius i precipitats i retortes i alambics de químíc. I.l cas és que la música, m'agrada en deliri.

D. Rufo. És de predestinats lo gosá en la música.

(Entra Ramon.)

Ramon. Allà fora hi ha un sinyoret en cara de patí de mal d'astómeç, que pregunta si.s pot entrá.

Juanito. Qui és?

5 **Ramon.** Li diuen un nom mol amarg i mol pudén, Felipet, ves fel... i... bueno.

D. Rufo. Ia.t dic io, Ramon.

Juanito. Vés, porta.l de seguida. (Se'n va Ramon.)

Pepe. Fixe's bé D. Rufo. Fixe's en la mescla d'hipocresia i cinisme que llança tot ell.

10 (Entra Ramon portan del braç a Felipe.)

Ramon. "Burro que.m porte i no cavall que m'arrastre" El sinyó Fel-i...pet?

Felipe. *Muy buenas señores*

Juanito. Hola Felipe!, ia creia no vore't ¿Hasta ara no has arribat?

Felipe. Sí, fa poc rato.

15 **Ramon.** "Primé.s troba un ambustero que un coixo". ¿No va vindre anit quan no estàvem natros?

Felipe. Bueno, sí... bé... anit, això és quan vostés van surtí.
(Se miren D. Rufo, Paco i Pepe.)

Juanito. ¿Com t'ha anat lo viatge?

20 **Felipe.** Bé, mol bé, a no sé un petit incident sense importància. Al surtí.l tren de l'estació, ha parat, perquè entre mig dels rails hi havia un home mort. Psé, res d'importància.

Pepe. No, un home mort no té mai importància.

25 **Felip.** Voran com no.n té. Se tractava d'un mendigo, un d'estos tontos que.ls dóna.l capritxo de morir-se de fam i de fred, la cançó de tots los hiverns, ia veuen com la cosa no val la pena.

D. Rufo. Qué li farem? ¡Llàstima de vides! És lamentable no pugué trobá lo mig

de remediá estes desgràcies.

Juanito. ¡Papa! Lo pessimisme que respira és indigne d'un cor tan noble com lo de vosté. Lo remei que vosté deplora no existí lo tenim a la mà. En natros està l'aplicar-lo.

5 **Pepe.** Opino com lo teu papà, Juanito.

Paco. No tinc io opinió formada, pero.m sembla difícil la solució del problema.

10 **Felip.** Salvo milló paré, crec que és perdre lo temps preocupar-se dels que són incapaços d'entendre la vida. No són dignes ni de que.s pense en aquells que.s conformen a viure en l'amenaça de morí de fam i fred. Són tontos. Lo que és pobre és perquè és tonto, i d'estos ni que.n morigue un, ni que.n moriguen mil... Io abans de morí...

Ramon. Puc pendre candela a.n este enterro?

D. Rufo. Candela no.

15 **Ramon.** Pos si no.m donen candela, me pendré cerilla. (A Felip.) Sentín-lo parlá i andevinan lo que té amagat dins d'este ascarransit cos, m'hai recordat del ditxo que diu: "L'arròs, lo peix i.l pi, naixen a l'aigua i moren al vi". Los pillos de vegades naixen de bones famílies, no d'aon pervé vosté, pero sí que puc arregará que.l seu coll sembla fet a posta per a morí assentat (Fén senya en la mà com si li donessen garrot.) a les mans del botxí. S'ha acabat la cerilla.

20

Felip. Ai, ai, qué diu est homenot?

Pepe. Res. Ditxos i refrans que casi sempre són sentències. Avan, Juanito, en lo desarrollo del tema, ¡ves com hem vingut a pará a algo interessan!

25 **Juanito.** Lo problema d'ausiliá al pobre és menos difícil de lo que sembla. Sabeu que sóc aficionat a condensá en fórmules los fruits de les meues meditacions.

Paco. ¿I tens la fórmula?

Juanito. Sí. UTILISAN TOT LO INÚTIL, esta és la fórmula.

Pepe. *Pasemos a la demostración que diem a la classe d'àlgebra.*

30 **Juanito.** Mol bé. No surtiguésem d'esta casa ¿Quans objectes hi ha per estos racons que no servixen més que per a fé nosa i que sirien d'utilitat immediata per a.n algú? Quans mobles, quantes coses inútils no tenim i conservem, perquè sí, per

peresa, esta és la paraula, per peresa d'ordenar-les i distribuir-les?.

No hi ha refacció que a qui més qui menos no li sobre minjá, que llancem o donem a immundes bestioles que no hu necessiten. ¿Quans llits tenim en qué.ls hi
5
sobra l'abric i hasta resulten incòmodos i antihigiènics per massa llana o sobra de
pluma? ¿Quántes peces de roba no van per estos cuartos foscos, guardades només
per a que servixquen de pasto a les tinyes i demás bitxarracos fills de la nostra
generosa desídia? I això és de sempre i sempre. Cada any, cada mes, cada dia,
cad.hora llancem i malmetem, desperdiciem i dixem d'aprofitá tresors, verdaderes
10
riqueses que ben administrades aixugarien moltes llàgrimes, aliviarien moltes
misèries i apagarien molta fam. ¿I qué direm de lo mol que malgastem sense profit
per a ningú?.

Felipe. Mol maca, Juanito, mol maca la fórmula, pero impossible de portá a la pràctica.

Pepe. Per qué?

15 **Felipe.** Perché los que l'hai podrien dú no hu voldran fé.

Ramon. *Cuando los mudos hablan, licencia de Dios tendran.* A pesar de lo que abans t'hai dit, del botxí, has parlat com un llibre.

20 **Felipe.** O calla vosté, o no dic res jo... Repetixo que la fórmula de Juanito no és viable, perquè a la pràctica no la hi portaré io ni.ls que com jo pensen. Los beatos tampoc la hi portaran, en primé lloc, perquè no és or tot lo que relluix, i en segon, perquè si.ls sens només se queixen de que tot hu han de fé ells.

Juanito. Pues si aquí no hi ha ningú que hu face, hu faré io.

D. Rufo. Tu?

Juanito. Natros!

25 **D. Rufo.** No fem prou?

Juanito. Mentres quede algo per fé no està fet tot.

D. Rufo. Paguem a les Sierves, donem a les Hermanites, a la Beneficència, a les Oblates, a la Conferència, perteneixem a totes les cofradies i tenim deu revistes i periòdics catòlics...

30 **Juanito.** Ni que.n tinguéssim vin i perteneixéssim a cinquanta cofradies. ¿Li sembla papà que fem, no lo que podem, que podem més, sinó lo que devem? Tinc contat que en tot lo que ha dit vosté, a l'any se'n van dos-centes pessetes.

5 Digue'm papà, en un viatge de recreo, més ben dit, dels que diem de recreo, dels que només ne traem cansancio i avurrimén, no mo.n gastem sense doldre-mos més de mil, de pessetes? Digue?... Conteste? I lo que gastem en coses que no tenen més aplicació que la satisfacció de la més estúpida vanitat? Ordenan estos gastos inútils i aprofitan lo que.s pot, això és, utilisan lo inútil, no resoldríem lo problema?

Ramon. Al servici, d'això.n diem fé diana. Has tocat al mig del blanco. I ara qui parle que pense en lo ditxo "Parlá sense pensá és tirá sense apuntá".

10 **Pepe.** A la teua fórmula empírica hi falta lo complemén d'una fórmula racional (S'alça decidit i va a la pissarra i en rasgo enèrgic traça la fórmula del sulfat d'alumina potasa, esta: $KO, SO_3, AIO_3, 3 SO_3 \quad 24HO$, apunta la fórmula.) Pròpiament la teua és corolari d'esta.

Paco. La fórmula del sulfat d'alumina i potasa.

Pepe. La mateixa, se coneix que ets químic.

15 **Paco.** Pues no atino

20 **Pepe.** *Raciocinemos...* Utilisarem lo inútil. Primé si mos limpiem de les nyafres de la peresa. Segon si mos fem forts contra.l que diran i tercer Si purifiquem la nostra caritat. Ahora bien, lo producto químic representat per esta fórmula servix per a la conservació de peces anatòmiques, per a la preparació de pells i per a clarificació de líquids.

Paco. Ara hu entenc menos.

D. Rufo. Metaforisa (A Paco.)

25 **Pepe.** A les mòmies si n'hi han, als que no.ls agrada surtí dels carrils de la rutina, los posarem dins de la redona de l'ostracisme barreijats en esta droga i si bé.s conservaran, no mos faran nosa.

30 Als que estan animats de l'esprit de lutxa i sacrifici indispensables en la època actual, los frotarem la epidermis en este preparat i.ls la dixarem apta per a qué hi rellissen los respectes humans i les burles i rialles dels ximples; i per fi en lo sulfat espiritual, clarificarem la caritat avui anterbolida per tonteries, irreflexions, xismorreries i raquitismes, la clarificarem i al trasllum només hi vorem a Cristo, només hi vorem la dolçó amarga del sacrifici, només hi vorem lo deliciós que resulta combatre en la peresa i en la comoditat, només hi vorem los llorés en qué Déu premia als que surten al carré per Ell, a guerrejá i que per Ell abominen d'aquella falsa pau que només és la pau de la concupiscència, la pau del vici, la pau de les conveniències egoistes, la pau de la vanitat, la pau del sepulcre, la pau

35

de la mort, de la mala mort, de la mort sense lutxa, de la mort sense glòria, la pau dels ximples, dels apocats, dels egoistes.

Esta és la fórmula complementària.

5 **Ramon.** Pos viva la fàmula campanària i que pelen este préssec, i que vinga una abraçada del fill d'aquell pare més bo que'l pa al que tu tan te semblés, perquè'l ditxo ia hu diu "a tales padres tales hicos" i."ls testos se semblen a les olles" (Tot això en molta bulla, tots riuen. Al fort de la gresca se sèn dins, un tiro.)

ESCENA VIII

10 (Crits de ¡Lladres! ¡Vinguen! ¡D. Rufo! ¡Sinyó Ramon! ¡Los tenim! ¡Vinguen!. Tots en tropell se'n van dins, menos Felipe. Ramon al marxá pren una destal de la panòpia.)

ESCENA IX

Felipe sol.

15 (Sense dí res, miran per tot arreu, en precaució i emoció de qui va a cometre un crimén, s'atansa al calaix, atropelladamén l'obri i trau un gran sobre, lo mira per dins i se l'amaga davall del xaleco diu.)

20 **Felipe.** ¡Van a cercá lladres fora! ¡Beneits! Ajajà! (S'amaga'l sobre.) Ia està. Parlaven de fórmules per a doná a qui no té. Io fa temps que la tinc. Pendre lo que necessites allà a on hu trobes. Es senzill!

25 ¡Oh sóc ric! Lo meu dalé, tindre millons! ¡Ia.ls tinc! ¡I seré poderós! Perqué de l'invén ia.n sóc amo. I.l ximple volia associar-me a l'explotació de lo que ell ha inventat. ¡Tonto! ¡Io, io sol cobraré los vin millons que tu vas despreciá. Io entregaré.ls planos i siré.l rei de la electricitat. En lo meu invén, perquè ara és meu, produiré energia, sense turbines, sense dínamos, sense màquines. ¡Oh vin millons! I.m volia redimí fén-me treballá ¡Imbècil!

(Soroll dins, que tornen. Se'n va a la galeria al tems que entren.)

ESCENA X

30 D. Rufo, Juanito, Paco, Pepe, Ramon, Rafel, Cisquet, que du una escopeta a la mà, Manel i Pere, bruts, pobrets, asgarrats los pantalons.

Rafel. Perdóne'm D. Rufo, los haviém pres per lladres.

Ramon. Teníeu pa.l ull? Pendre per lladres als dos més valens veterans de la 4a. del 2n de Navarra? Vaiga Rafel no hu negues, totes les Martes te semblen Maries.

Juanito. Ll tiro?

5 **Cisquet.** (Ploran.) ¡Hai matat lo gos!

Ramon. Ia hu diu lo ditxo, "llaurat de burros, sembrat de xiquets, cullita de pets". Menos mal que.l gos hu ha pagat.

D. Rufo. *¿I bien?...*

10 **Manel.** Que no volíem passá cap al nostre poble sense abraçá a Ramon i besá la mà a vosté.

D. Rufo. Pobres xicots. Sí que sento lo recibimén que hau tingut.

Ramon. Sí, que per poc paguen los arrieros la culpa dels ases.
(Manel va tornan-se groc i com si li entrés basca se dixa caure al sofà. Corren tots i Pepe li pren lo pols.)

15 **Pepe.** No és res. Un petit desmai. Inanició més que atra cosa. Se coneix que fa hores que no ha minjat res.

Pere. Dos dies!
(Ramon se'n va correns.)

Paco. Reacciona?

20 **Juanito.** Ordena, mana, veigues qué s'ha de fé.
(Ramon entra en una botella de Jerez, dos copes i un plat de biscuits.)

Pepe. Porta, Motet. (En una copa posa Jerez i en cuidado n'hi fa beure. Ramon ne dóna una copa a Pere i un grapat de biscuits.)

Pere. No, no, a Manel, io no hu necessito.

25 **Ramon.** No.t cuides de Manel que en bones mans està.l pandero. D. Pepe és metge, ell me va curá a mi, veigues, beu, ias, después ia vorem.

(Pere beu. Manel reacciona i s'alça.)

Manel. Perdone'm, D. Rufo esta mostra de debilitat. A un soldat seu no li está

bé semblar-se a una dona, pero som tan desgraciats.

D. Rufo. Te sents milló? Això és lo que importa. I no olvides que hasta.ls abres més forts lo vén los abatix.

5 **Juanito.** (A Pepe.) Ara podem ensaiá l'aplicació de la meua fórmula. Vorem quantes coses surtiran inútils que.s podran utilisá. ¡Ramon! De seguida traú roba per als amics. ¡De pressa!

Ramon. Ni.l vén de dal farà més faena. (Se'n va.)

Juanito. ¿Conque.s coneixien?

10 **Pere.** Vam guerrejá junts contra.ls malaïts insurrectes i contra.ls ianquis traïdós.

Manel. Mos volem com a germans.
(Surt Ramon en un mun de pantalons, americanes, abrics, calcetins i mantes.)

Ramon. Ancara.n queda, péro ia hu diu lo ditxo, "pronte i bé.s van barallá". Només hai tret lo de l'armari de la roba vella. Después ia buscaré milló.

15 **Juanito.** L'amistat que tenen en lo nostre Ramon i l'haver servit al gloriós exèrcit espanyol a les órdenes del papà, me donen dret a esperá no rehusaran l'obsequi d'aprofità algo d'això per a sustituí lo que en la acometuda del gos i dels bons hortolans han perdut. ¡Facen-me l'obsequi!

Manel. ¡Sinyó no hem vingut a...

20 **Pere.** ¡No captem!

Ramon. "Més fàcil és receptá que curá", ia hu diu lo ditxo. Io d'ells tampoc pendria res d'un que no conegués ben bé. ¿Veritat manets? I no s'anfade, sinyoret. Io ia és una atra cosa. Anem en mi. (Agafa.l braçat de roba i diu a Manel i Pere.) ¡Anem! (A l'anar-se'n Pere s'atansa a Felipe, se'l mira uns moméns i diu a D. Rufo quadrant-se.)

25

Pere. Mi coronel reforce la guàrdia i tanque les portes, dins la plaça hi han enemics.

D. Rufo. Vaigue, vés en Ramon. Vés-hi i feu lo que ell mane. Rafel, Cisquet, aneu, ajudeu a Ramon. (Se'n van.)

ESCENA XI

Dits menos los que han marxat.

Paco. ¡Quina lliçó! No contaves en això. No tenies present la delicadesa dels pobres, tu, a l'ideá la seva fórmula per a aliviar-los les necessitats.

5 **Juanito.** Hai estat inoportú.

Pepe. Al surtí tindràs la contestació.

Paco. Si surten vestits creuré en la total eficàcia de la fórmula.

10 **Juanito.** He tingut en conte la psicologia de l'home al pensà en l'aprofitamén de lo inútil. Hai fet les salvetats entre ls pobres de professió i ls pobres vergonyans, i hu tinc en conte en lo reglamén que tinc borroniejat per a quan s'implante lo que.n podem dí lo Roperó del pobre tortosí.

Paco. I has trobat lo mig d'aliviá verdaderes necessitats salvant la delicada sensibilitat dels que preferixen morí de fam i de fred abans que perdre la vergonya demanan?

15 **Juanito.** Sí, i.l procedimén no és nou. Ia l'hai practicat. Sén mol menudet, anava algun dia a ajudá missa a l'altà de la Cinta. Pràctica santa a que.l papà.m va incliná.

20 Recordo que era.l dia que.s va gelá.l riu. Estàvem revolén i jugan per dins la sacristia en atres ascolanets que va vindre lo que allavons era vicari general, D. José Ma. de Castellarnau (q.e.p.d.), aquell D. José Maria que no podia vore necessitat que no aliviés, ni llàgrima que no aixugués. Menut, va dir-me prenén-me per un dels ascolanets, i tu, a un companyó que li dien Rafelet, veniu en mi. Vam aná a Palacio i mos va entregá un fardell en qué hi havia, diràs que.l veig
25 ancara, dos samarretes dobles, una manta, dos gavardines, una faixa, dos camises i dos pantalons de dona, i en un paperet ambolicat, tres duros. Mira, va dir-me, en aquell accén català tan marcat i clavan en mi aquella mirada fina i atraén que tenia, vés a tal casa i digues, aquí.ls porto això. Si.t pregunten de part de qui, que de part d'una senyora que no coneixes i que.ls suplica que hu prenguen, i no res més, i apreteu a corre. A l'atre amiguet li va dí lo mateix.

30 Aquell matí vam fé vuit viatges cada ú a cases de distins carrés i distins barris, enviats per D. José Maria de Castellarnau, a qui demano perdó si contra.l seu mandato faig públic algun dels seus rasgos de caritat evangèlica, perdone'm pero... (Se torca una llàgrima.) Com vos dia, después que vaig contá a casa com feia la caritat aquell bon sacerdot, no sols feia viatges per conte d'ell sinó que Ramon i
35 io.n féiem.

D. Rufo. ¡Juanito!... per l'amor de Déu.

Pepe. (Mutis pren la mà de D. Rufo i la hi besa.)

Paco. Sí, és un mol discret mig. Me rendixo i prometo ajudá en cos i ànima a la realisació del teu plan d'aprofitá lo inútil.

5 **Pepe.** No faltaran ànimes bones que.s posaran al nostre costat.

Felipe. (Que, displicén i burlon, ha escoltat lo que han dit diu.) Si us falta un ascolanet, conteu en mi.

D. Rufo. No sirà precís, suposo. No val la pena ocupar-se dels que tenen fred i fam. Són tontos, no mereixen que vosté s'ocupe d'ells.

10

ESCENA XII

Dits i tots los demés que surten. Manel i Pere en roba cambiada, van elegants. Cisquet en l'ascopeta.s colgarà prop de Pere.

15 **Ramon.** "Més val pa en amor que gallina en furor" diu, lo ditxo. Ia mos hem entés, que "bons exemples i bones raons se fan amos dels cors". Mos hem asfogat, hem minjat i mos ham revocat la fatxada... Parla Pere.

Pere. Hem pres la determinació de pagar-los lo deute de gratitud que hem contret en los nobles amos d'esta casa. ¡*Mi coronel!* (Quadrant-se.)

D. Rufo. Pero quina mania. No hu sóc ia lo teu coronel, sóc...

20 **Pere.** A mon pare no l'olvidaré mentres tingue vida per lo mol que per mi va fé. Quan vam aná al servici vam trobá en lo nostre coronel a un atre pare. Mi coronel ha sigut, és i sirà, com mon pare va sé vivín i continua sén des del cel.

D. Rufo. I en soldats que tenen este cor mos van fé arriá la gloriosa bandera (Se torca una llàgrima.)

Manel. Los traïdós, *mi coronel*, los traïdós. Per culpa d'ells vosté ha plorat.

25 **Pere.** (En ràbia.) I perquè uns atres traïdós no tornen a fer-lo plorá, anem a celebrá consell de guerra, aquí, contra un, que estic segú ha entrat a.n esta casa només que valén-se d'enganys i traïduries. (A Felipe. Senyalan-se a.n ell i a Manel.) Mos coneixes?

Felipe. No. No.m tracto en héroes.

Manel. ¿Con que no coneixes a les teues víctimes? ¿No coneixes als desgraciats que per culpa teua s'han arruïnat, per culpa teua han passat fam, penalitats i misèries de tota classe?

5 **Felipe.** Me fan fàstic estes escenes sentimentals. En lo permís de vostés me retiro. (Va per a anar-se'n.)

Ramon. (Agafant-lo violentamén pel braç.) "No hi ha bon olla en aigua sola", queda't, que tu ets la carn.

Felipe. ¡Bueno! (En resignació despectiva.)

10 **Pere.** No. Si ancara que te'n vulguesses aná no podries. Aquí estic jo que no.t dixaria marxá. Abans hai de fer-te tastá la fel del meu odi. Abans has de tornar-me dos fills que m'has robat. Has de doná conte de la mort de la dona d'este, que per culpa teua ha abandonat este món, has de tornar-me los interessos que mos has estafat.

15 **Felipe.** Si al món no hi haguessen tontos, com viurien los que no hu són?

Pere. ¡Déu! ¡Dau-me paciència! ¡Lladre! ¡Aneu a França! Tindreu una casa en jardí, dotze pessetes de jornal i un seguro de dos mil duros. ¡Pillet! i mos ensenyava uns documents en lo sello del govern francés i en la firma del govern espanyol, i en tots los requisits capaços d'anganyá al més despect.¡Tot era fals!

20 **Felipe.** No havé firmat!

Pere. (Exaltan-se.) Tens raó. Pero per a qué uns atres desgraciats no caiguen a les teues sarpes...

(Ràpid, pren l'escopeta de Cisquet que està al seu costat, se la tira a la cara, apunta i diu.) ¡Ias!

25 (No surt lo tiro; al vore-hu agafa l'escopeta a tall de maça i va per a asclafá.l cap a Felipe, tots se li tiren damun. Felipe, aterrorisat, vol fuigí. Pere vencén la resistència de tots, desarmat se li tira damun i.l sarandeija violentamén sense dí res (...) En la brega cau lo sobre robat. Al vore'l, Juanito pega un crit dién i plegan-lo.)

30 **Juanito.** ¡La memòria! ¡Los planos de l'invén! ¡Desgraciat!

Ramon. "No pot sé.l corp més negre que les ales". Dolén en estos i dolén en natros. Dolén vas nàixe, dolén ets i malamén moriràs.

(Pausa.)

Juanito. No morirà malamén. Io.l redimiré. (Aparta a tots.) Felipe, io.t perdone. No.m recordo de res. No vull vore en tu més que a un desgraciat. Un mal aconsellat influït per mals companys i pijós exemples.

5 ¡Vulgues redimir-te, t'hu demana qui t'estima en tot lo cor.

Felipe. (Com volén parlá i no puguén, en una arrebolada s'alça i rapidamén trau un revòlver i apuntant-se'l al cap va per a suïcidar-se.)

Juanito. (Se li tira damunt i li pren l'arma.)

10 **Felipe.** Per favor, Juanito, si és veritat que.m tens estimació, dixa'm matar-me. No puc, no vull, no dec viure. No hi ha perdó per a mi. Estic malaït. La mort és l'únic remei.

Juanito. ¡La mort!

15 **Felipe.** Sí, la mort. Después de vore la grandesa del teu cor, hai vist la immensitat de la maldat meua. ¿Com d'avui més, podré alçá la vista a l'altura de la cara dels hòmens honrats? No Juanito, dixa'm morí. D. Rufo, perdó. Víctimes meues (Per Manel i Pere.) si mil vides pergués no.ls podria mai pagá lo que per culpa meua han sufrít. ¡Mateu-me! Sóc una hiena rabiosa. ¡Mateu-me!

Juanito. No, no.t poden ni.t deuen matá. Res guanyarien en la teua mort. I io.t necessito. Viuràs, vull que vixques, vull redimir-te.

20 **Felipe.** Si no.m podries creure ancara que en veritat te digués que estic arrepenit. No.m podries creure.

D. Rufo. Sí que.t creiem. I.t perdonem. ¿Qué podem fé menos que imitá al que va perdoná a Dimas? ¿No són los preferits d'Ell los grans pecadós?

25 **Juanito.** (Agafan per les mans a Pere i Manel.) Volen demostrá en obres l'amor que diuen tindre al seu coronel?

Pere. La vida, que.m demane.

Manel. Que dispose de natros, com vulgue, quan vulgue i a on vulgue.

30 **Juanito.** (A D. Rufo.) Papà, necessito un home de confiança per a revelar-li lo secret del meu invén. Este home és Felipe. I necessito dos homes per a que.m vigilen al depositari de la fortuna de tots. Papa, mane a.n estos bons amics que.s queden en natros i que accepten l'ancàrrec de treballá per a mi. Lo salari sirà

esplèndid.

Pere. Si parla de pagá, ancara que hu mane.l coronel, no obeirem.

Manel. Déu meu, quan tot hu creïem perdut, quan totes les portes les creïem tancades, mos obris la d'esta casa.

5 **Ramon.** "Déu mai pega en les dos mans", "quan dóna la llaga ia prepara la medicina". Sí, que.s queden i este (Per Felipe.) també que.s quede. No.s matarà i mai de la vida ancara que vulgue podrá torná a sé dolén.

Natros tres sirem la guàrdia civil que vigilarà de sol a sol i a totes hores totes les seues accions i ... mol d'ull, perquè qui juga en canyetes...

10 **Felipe.** Han vençut, m'han rendit. Me quedo, confian en qué pendran les precaucions necessàries per a que si, portat per la meua feblesa, rellisso, un tiro d'estos bons hòmens m'alçarà abans d'acabá de caure.

15 **Juanito.** No siran càstigs los que s'alçarien si tenies la desgràcia de caure, sirien los braços amorosos d'una mare dolcíssima, tendra i abnegada los que s'alçarien, los braços de la Caritat. Resol-te formalmén a sé home, i confia en Déu.

Felipe. Siré digne. Siré bo, siré útil. Hasta en mi tindrà aplicació la teua fórmula, utilizaràs en mi lo inútil. Siré, no germà, no sóc digne, fill de la teua bondat i de la caritat de tots.

20 **Ramon.** ¿Qui havia de dí que acabés això així? Vaiga no hi ha ditxo que no sigue una sentència "Quan Déu vol en tots los vens plou". Vat aquí que fa mig hora, este, al món no era més que un destorb, un traste inútil.

Felipe. I ara io.ls hu asseguro "siré un inútil útil".
(Aginollan-se als peus de D. Rufo besa les mans d'ell i Juanito.)

25 **D. Rufo.** Si la caritat i l'amor fossen los mòbils de nostres actes en la vida ¿quantes coses, quans hòmens avui perduts a tot profit i a tota bondat no s'utilisarien?

(Felipe abraçat a D. Rufo i Juanito, Pere i Manel a Ramon, Rafel i Cisquet, Paco i Pepe, completen lo quadro.)

(Cau lo telon poc a poc.)

30 Alabat siga Déu.

1433,XXX

420

AUCELLS I CIRERETES

DEDICATÒRIA:

5 "A vatros estimats infants de l'Orfeó, tendres llavors, que si Déu vol sereu, en un demà no llunyà, esplèndida cullita d'hòmens bons i ardents aimadors de nostra mare Uldecona, vos dedico en tot l'amor del meu cor esta joguina.

Si conseguia, encar que fos en part homeopàtica, la finalitat altíssima, d'inculcar-vos en vostres animetes amor i carinyo pels aucells i ls abres, que perseguixo, donaria per ben pagats tots los esforços.

Que Déu vos beneixca a tots i de mi que no se n'oblidge".

L'escena representa la Plaça del poble. Es l'hora de surtí de les escoles.

ESCENA I

5 Se senten les últimes deprecacions de l'acció de gràcies que acaben de cantá a costures i escoles; en tropell bulliciós surten los nois dels que.s queden a escena, primé terme:

Paco, Joaquinet, Pasqualet, Manolito i Lluís.

Paco. ¿Véns Joaquinet?

Joaquin. ¿A on?

10 **Paco.** Al puig a fé pedrega. Ja mos esperaran los de l'estudi de baix, i estos també vindran.

Joaquin. Primé vull aná a berená. ¿Vindreu vatros?

Pasqualet. Io no, que vull aná a les Bassetes a nadá.

Joaquinet. ¿I si t'aufegues?

Pasqualet. Ets més tonto. Tot te hu creus.

15 **Manolito.** Val més que anéssem a Noguera a follá nius. Ne sé tres. Un de gafarrons i dos de cadarneres.

Lluís. ¿A follá nius? ¿Qué no sabeu lo que.l Sinyó Mestre mos té manat? ¿No sabeu que mos te dit que.l follá nius és de nois dolens?

Manolito. Si mos arribes a acusá te trencaré un os.

20 **Lluís.** Tu?

Manolito. Io, sí ¿Hu vols vore?

Lluís. No.m faces riure.

Paco. Fuma-li home. Da-li (Gresca.)

Lluís. Aparteu les criatures. Allà va mil hòmens que se hu minja tot.

Paco. Ara.

Joaquinet. Busca. (Tots a l'hora en molta gresca.)

Pasqualet. Fuma-li.

5 (Manolo se tira damun de Lluís i van damun davall entre la gresca dels atres i en això apareix Roque en un sifó a la mà que ls arruixa.)

Roque. Ei, ei, alto. Prou! que si no, vos arruixo. (No.n fan cas. Fén Roque un gran crit, diu.)

¡¡¡Que ve Preveroig!!!

10 (S'alcen tots i.s queden callats en sec, miran per tot arreu i al vore que l'aguacil no vé esclafixen a riure.)

Paco. Ia mos ha fumat. Tan bé que anava.

Roque. Si io fos ministre vos tancava a tots a la presó.

Joaquinet. Per qué?

15 **Roque.** Perqué vos baralleu i asgarrapeu i això és pecat.

Lluís. ¿I tu que vas matá un gat i vas fé un xiribec a ma mana i li vas asgarrá la toquilla?

Tots. ¡¡Que.l tanquen!!

Roque. (Amenaça en lo sifó.)

20 **LLuís.** Nega-hu.

Roque. Ella.m va pendre un sant quan surtiem de la doctrina.

Joaquinet. ¿I.l gat també.l vas matá a la doctrina?

Roque. Tu.n vas tindre la culpa que.m vas fé fé safrà.

Joaquinet. Que no, que vas sé tu.

25 **Manolito.** Dixeu-hu corre. La custió és que.ls dos vau fé safrà.

Joaquinet. I Paco també. Va sé aquell dia que va anà al Pon de Godall i li van tirá set tarrossades.

Paco. I me.n van tocá sis a l'asquena i per poc me dixen borni.

Manolito. I geperut.

5 **Paco.** I la palissa que.m va dá mon pare.

LLuís. I.l disgust de ta mare.

Paco. Això va sé lo que.m va posá més trist.

Roque. Io més m'astimaria quedar-me sense minjá que fé plorá a ma mare.

Lluís. Pos no féssem ningú mai més safrà.

10 **Roque.** ¡Ah pos! esta tarde n'han fet d'allò més xiquets, de safrà.

Manolito. Pos ia.s poden amaní.

Paco. Si.ls fan com a mi.ls seus pares que ancara tinc senyals al cul...

Pasqualet. Io no.n faré mai més.

Lluís. Ni io. Ia veieu lo que dóna fé safrà. Cops i disgustos.

15 (Entra correns Batistet i diu.)

Batistet. S'ha trencat lo braç i.l cap badocat per set puestos i s'ha esgarrat tots los pantalons.

Tots. ¿Qui?

Batistet. Julio.

20 **Lluís.** ¿Quan s'hu ha fet?

Batistet. Mentres vatros estàveu a escola, natros ham fet safrà. Mire-vo'l, ara ve.

(Entra Julio cap i braç embenat i l'aguanten Juanito i Eduardo. Tots l'arredolen.)

Joaquinet. ¿Que has caigut a l'au**belló**?

- Julio.** Per culpa d'este (Per Batistet.) que m'ha fet fé safrà.
- Batistet.** Mentida. Tu me n'has fet fé a mi. Io ia estava a la meua que me n'anava a escola i tu m'has fet seguí.
- Julio.** Que no.
- 5 **Lluís.** Bueno. Prou. Los dos han fet safrà.
- Juanito.** I han anat a follá nius al Castell.
- Eduardo.** I ha puijat a un garrofé i ha caigut dal baix.
- Batistet.** Ha posat la mà a un forat de la soca del garrofé i pataplum.
- Julio.** És que al forat hi havia un ascurçó.
- 10 **Eduardo.** Una sagrantana era, io l'hai vist.
- Juanito.** I io també.
- Julio.** Ascurçó era i ben ascurçó. Hesses vist los ulls que feia.
- Batistet.** La lluneta me sa'n trague que era una sagrantana.
- Lluís.** Sagrantana o ascurçó, tan si val. Dis-mos com ha sigut.
- 15 **Batistet.** Ha puijat al garrofé. Ha posat la mà al forat que dia que hi havia un niu de verderols i de repén, ¡cataplum! ha caigut redolan.
- Julio.** I m'hai fet quinze u trenta xitxons i m'hai destorbat este braç.
- Roque.** ¿Hu veieu? Tot per fé safrà.
- Batistet.** També ham xalat.
- 20 **Paco.** Sí que ha xalat, mira-te'l, en conte de verderols ha follat xiribecs i asgarrons als pantalons.
- Julio.** I que.m fan d'allò més mal.
- Joaquinet.** I la que.t s'aspera en arribá a casa.
- Julio.** Res me sap més mal, que no haver pogut follá.ls verderols.

Paco. Pos io sé perquè no has pogut agafá.ls moixonets.

Batistet. ¿Per qué, a vore?

5 **Paco.** Pos perquè, amagat al forat del garrofé, hi havia un àngel que guardava als verderols, i a l'aná este a follar-los, l'àngel s'ha anfadat i l'ha tirat de dal baix, perquè l'àngel s'anfada mol si li volen pendre los moixonets que ell guarda.

Lluís. ¿Un àngel és capaç de fé mal a un noi? Això no me hu faràs creure.

Paco. Perqué no saps la història de l'àngel pintó.

Manolito. Un àngel pintó com tun iaio?

10 **Paco.** No sinyó. L'àngel pintó que està ancarregat de pintá les ales i.ls becs de les cadarneres i.ls pinsans i verderols.

Batistet. Sí que és veritat, que mon iaio me la contava.

Tots. Conta-mo-la, conta-mo-la.

Paco. Bueno, assenteu's i vo la contaré.

(S'assenten i diu.)

15 **Paco.** Pos voreu que una vegada, en aquells temps, quan los xiquets eren més ben creiens i.ls hòmens més ben criats, diu que San Pere, baixava tots los dissabtes a afaitar-se a la barberia del tio Xibeli, que diu que estava davan per davan del convén de les mongetes Agustines.

Manolito. Sí que és veritat.

20 **Batistet.** Que sí que hu és, perquè mon iaio me hu va dí.

Paco. Si.m destorbeu, callo i que la conte un atre.

Joaquinet. Si no callen, los posarem un boç.

LLuís. Mutxeli tothom. Silencio. (Callen.)

25 **Paco.** Pos bueno. Un dissabte que San Pere va baixá a afaitar-se, vat aquí que va vore com lo sinyó Xibeli preparava unes rateres. San Pere que li pregunta: "¿Per a qué les vols estes rateres barbé?". Lo barbé que li respon: "Per a agafá moixonets".

Manets meus, sentí això San Pere, i anfadar-se d'allò més, tot va sé u. Si haguésseu vist lo que San Pere va dir-li al barbé... Li va dí tonto, mal home, poc antenimén, hasta bèstia i animal vamà que li va dí. "¿Com s'antén caçà moixonets en rateres? ¿Mol ets capçot barbé del dimoni? ¿No saps que matá als moixonets és un dels pecats més grossos que hi han? ¿No saps que.ls moixonets mos conserven la salut? ¿No saps que.ls moixonets se mingen los mosquits? ¿I totes les cuques que fa malbé les plantes? ¿No saps tu barbé andimoniat que per cada moixonet que.s mata naixen mils i mils de mosquits que vos porten la quartana i vos fan malbé a picades i naixen les asqueroses mosques que vos cuquen les olives, i naixen a millons les cuques que vos maten les alfalses i les fruites i vos roben a vatos la salut i vos exposen a la mort?"

Tot això San Pere hu dia anfadat i.l barbé se'n ria, lo mol devergonyit; quan vat aquí que estan en les trifulques, entra un àngel en una cabellera rossa com un fil d'or i en un vestit blanc que semblava fet de plata i raïos de lluna i en unes sandàlies com si fossen de fulles de rosa.

Aquell àngel anava tot carregat de potets i cassoletes de cristal i pinzells de pèl finet, i atansan-se a San Pere va traure's la gorra i fén-li una reverència li va dí:
 - Sinyó San Pere, avui ia hai acabat l'astall. -¿Ia has acabat? -va dir-li San Pere.
 - Sí sinyó. Ia no.m queden colós als potets.

San Pere que li pregunta: -¿Qué pintaves avui? L'àngel que li respon: -Avui pintava clavells i ales i becs de cadarneres i ia no.m queden més colós. ¿Qué vol que face ara? San Pere que li respon: -Torna-te'n al cel i demà ia.t daré faena. Té, vés i compra'm dos dotzenes de caliquenyos i que t'ompliguen esta borratxa de xampaina de la Barona. L'àngel se'n va aná.

Lluis. ¿I.l barbé, qué va fé?

Paco. Lo barbé se va ascagarrisá i estava que no li tocava la camisa al cul de temó.

Joaquinet. Qualsevol no.n té de temó a San Pere i a l'àngel.

30 **Manolo.** Sí que és veritat.

Batistet. ¿Voleu que l'acabe de contá io.l cuento?

Uns. Sí.

Altres. No.

Julio. No vos baral·léssiu. Ia l'acabaré de contá io pos ara me'n recordo bé.

Tots. *Bien, bien, que se arrepena.*

Julio. Pos sí. Acamina qu'acaminaràs, vat aquí que l'àngel se'n va aná pel Vallàs cap a l'Ermita i al sé prop dels Cossis, va trobà a uns xiquets que havien fet safrà i que estaven apedregan uns abres menuts.

Vat aquí que l'àngel los va començà a maldá dient-los: -¿Xics, per qué tireu pedres als abres? ¿No sabeu que ls abres també se'n senten dels cops i de les pedrades? ¿Qué faríeu vatos si vos apedregaven i vos començaven a estirà del cap i dels braços i de les cames? ¿Qué faríeu si ara io començava en vatos a pedrades i cops de bastó?

(Se comencen a apagá les llums. Dins toca la música mol dolçamen.)

Julio. ¡Oh! ¿qué és allò? Se fa de nit... Ascolteu, quina música més dolça...

(S'apaga del tot la llum i de repén apareix decoració de cel entre rosiclers d'aurora i arpegis de violins apareixen San Pere, San Lluç i un gran grupo d'àngels. Tots los nois cauen agenollats. S'adelanten San Pere, San Lluç i uns quans àngels.)

San Pere. Escolteu fillets lo que volen dir-vos San Lluç i l'àngel, i recordeu-vos sempre, sempre. I si feu lo que ell vos dirà agradareu a Déu Nostre Senyó i la Mare de Déu de la Pietat vos provirà i farà feliços. (En majestat los beneix.)

San Lluç. I io vos apuntaré al llibre i faré que entrésseu al cel.

L'àngel. Des del cel hem sentit la rondalla que contàveu i hem volgut baixá San Pere, San Lluç i tots natros, per a dir-vos que la rondalla no és rondalla sinó molta veritat.

En veritat vos dic, que és un dolén mol dolén i un poc antemimén i un tonto ruïn lo que maltracta als abres i fa patí i mata els moixonets.

Pregunteu als vostres pares, als vostres abuelos, quan los ha costat criá un abre. Quantes suós, quans esforços, quans dinés no ls ha costat cada un dels abres que tenen.

¿I si no fossen los abres com viuríeu? ¿Qui vos daria les dolces bresquilles? ¿les roiges cireres, les meloses figues, los gustosos avercocs, i les apetitoses peres i maçanes? ¿I les negres garrofes, i l riquíssim oli?

¿Sense pins com faríeu les cases? ¿Sense carrasques com faríeu los carros?

I si ls abres han de sé respectats i cuidats i abonats i estimats no menos estimats han de sé los moixonets. Io vos dic en veritat que Déu ha criat los moixonets per a recreo i salut dels hòmens. Desgraciats dels hòmens si no hi havien aucellets.

5 Mireu. Si un any no naixia cap vilero ni venia cap passarell, ni verderol, ni cadarnera, ni cap falzilla, ni cap oreneta ni cap rata-panada, ni cap tord ni cap asturnell, tots, fixeus bé, tots los hòmens del món sufririen mol, perquè ls mosquits los martirisarien a picades i al segon any que hi hagués la desgràcia de que no hi haguessen aucellets, los hòmens se moririen de fam i de les enfermetats
10 que la misèria al món duria.

Estimeu's, fillets als arbres. Estimeu i defenseu als aucellets. Si així hu feu sereu rics i sereu bons, sobre tot bons que és la milló riquesa del món. Podeu jugá, podeu córrer, podeu saltá i ballá, podeu divertir-vos mol, sense fé mal als arbres i als moixonets. Sigueu bons... Sigueu bons. Feu lo que vos ansenyen a les
15 escoles i lo que vos prediquen a l'orfeó...

Lluís. Sembla un ansòmit.

Roque. Tat que lo que mos diu l'àngel és lo mateix que mos diu lo sinyó mestre?

Batistet. Que sí que és veritat.

20 **Paco.** Pos creiem.

Àngel. Ascolteu, vatros no sabeu una cantúria dels aucells i les cireretes?

Roque. Que sí que la sabem.

Àngel. Au pos cantem-la tots juns que natros també la sabem.

25 **Tots.** A les tres
Himne
Cor
Cantem l'himne de l'arbre fruité
cantem!
I jurem estimá als aucells del cel
30 Es mal noi lo que fa malbé ls abres
I és pervers lo que mata als aucells
De petits comencem a estimar-los
defensan-los de pedres i cops
pues són ells los que alegren la vida
35 pues ells són de la ditxa la fon.

Estrofa

5 ¡Aucells i cireretes!
 ¿Hi ha al món res més bonic?
 Per ells són rics los pobles
 Per ells l'home és feliç
 Cuidem-los i estimem-los
 com àngels guardians
 Los aucellets i ls abres
10 a Espanya faran gran.
 Repetix lo cor

P O B R E Q U I C O

PERSONATGES

QUICO, paigés de l'horta (30 anys)

D. SISEBUTO, militar (60 anys)

MENESCAL, (60 anys)

5 RAFEL, paigés de l'horta (20 anys)

PERET O NELETA, segons ho represente noi o noia (15 anys)

PEPETA, paigesa dona de Quico (20 anys)

TONA, mare de Pepeta (40 anys)

L'acció a l'horta.

10 Època actual.

ACTE ÚNIC

5 L'escena representa la casa d'hort d'un de quansevol partida. Parral, corral. Escampats per l'escena trastes de paigés. Davall del parral, cadires i banques. Una taula parada a punt de que s'hi assenten a minjá. Al fondo abres hasta l'esquerra, a la dreita de la casa en porta practicable.

ESCENA I

Quico.

(A l'alçar-se.l telon apareix Quico acaban de pará taula. Al momén se posa a saltá i ballan en força gresca i ben comicamén canta, música del garrotín.)

10 **Quico.** *"Que te quieres apostar
que te quieres apostar
que cuando.s muerga mi suegra
con San Pedro reñirá
15 que garrotin, que garrotan
que la veri, veri, veri..."*

(Para en sec de cantá i diu mol sério.)

20 La veritat que quansevol que.m veigue... Quansevol que.m veigue.s creurà que estic tocat de l'ala, que hai perdut l'oremus, que m'hai tornat boig i casi que tindria raó per a tornar-m'hi boig; boig d'alegria... (Suspiran ben còmicamén i fen un gran crit.) ¡¡Ai Pepeta!! Avui, avui, después de 13 mesos, dos semanas i quinze dies que faltes del meu costat, tornes a casa. ¡Ai Pepeta! ¡Quina abraçada i quins dallonses a pessiguets te daré de primé antuvio així que arribes! Ara ma mano Rafel és a buscar-la en lo carro a la estació. Io m'hai quedat aquí per a acabá de fé.l diná... (Saltan i ballan atra volta i cantan.)

25 *"Que te quieres apostar
que te quieres apostar..."*

Quico. (Parlan.) Antenimén, Quico, antenimén. Pero quansevol ne té d'antenimén en lo meu cas. Mig pa i un peix me jugo que ningú de vostés (Al públic.) s'estima a la seua dona més que io m'estimo a la meua, a la meua Pepeta.

Veiguen si tinc raó d'está contén, arriban d'aquí poc rato la meua rateta después de tan tems d'está fora...

5 ¿Que.m deu portá de Madrid? ¡Ah! (Al públic.) ¿No'ls hu havia dit que Pepeta estava a Madrid? Pos sí. Allà s'ha estat criant a un netet d'un sinyó que ara és comandan, i que quan io servia al Rei, era capità de la meua Companyia, la 4a del 2o. del Requirimiento de Felepinas núm. 52.

10 Ara li hauré de dí *¡Mi comendante!* (Quadran-se i saludan militarmén.) És més bo que.l pa blanet; això sí, mol cridadó. Poro als soldats se'ls astimava com a fills i a mi més que a ningú. Vaig sé assistén d'ell prop de dos anys. Volia ansenyar-me d'escriure i no.n va pugué així a una vora. ¡Si sóc tan burro, i no hu dic per alabar-me!

15 Pos bueno: al morí la meua menuda ell hu va sabé i de seguida va volé que anés la meua Pepeta a fé de dida, a Madrid, per a recriá a un netet d'ell. Se li porten mol bé, la tracten com a una princesa, diu que me la farten com a un baconet.

Poró vaiga, io sense Pepeta sóc un arbre sense sombra; faltan-me ella sóc com un arjup sense aigua, com una guitarra sense cordes, com una pastera sense pa. A l'anar-se'n Pepeta, esta casa que era un cel, s'ha baratat en un verdadé infern, i.l dimoni més gros ma sogra.

20 ¡Recristina, quina marfanta! Es més dolenta que.ls matriculeros. Sempre remuga, sempre malda, mai està contenta, sembla lo de les contribucions, només fa que donar-me disgustos. Además té un vici: m'afaita lo que pot, i és clá, mos barallem cada dia. Ahí sense aná més lluny, les vam tindre fortes; mira que tal, que m'ha fugit cap al seu hort i no l'hai vista més. ¿I saben per qué? Pos perquè va trobá
25 uns llançols foradats i me hu fa pagá a mi, pos diu que io.n tinc la culpa, la gran bruixa, perquè no.m tallo les ungles dels peus.

Si fa all i oli i se li nega, io.n tinc la culpa perquè li hai dat los alls grillats. Si té tos, io.n tinc la culpa perquè fumo en pipa. Vaiga, que.m té freigit.

30 Veiguen si tinc raó d'está contén, sabén que avui arriba Pepeta. I damun d'això afeigixquen que en ella, en companyia de la meua Pepeta, arriba lo meu capità, bueno avui lo meu comandan, per acompanyà a la meua prendeta ve de Madrid Don... en lo nom del meu capità mai m'he pogut aclarí. Només sé que.s diu un nom que acaba en bruto: no sé si.s diu Don Sisensbruto, Sensisbruto o Setsensbruto, no hu sé. Io sempre li dia mi capitán.

35 Poro aquí a la carta hu diu (Se trau una carta del doblec de la màniga de la camisa i com qui llig diu.) Io no sé llegí poró ma mano Rafel l'ha llegida i me l'hai adepresa de cor. Aquí canta (Senyalán la carta.) Sise... ara hi ha un garranxo

de tinta que vol di brut, bruto, això és Si...se... bruto. Pos bueno, la meua Pepeta ve acompanyada de Don Sisebruto.

5 Si quan lo cartero me l'ha dut, hagués sabut lo que.m dia la carta, li hauria cantat allò que a Madrid cantaven les raspes i ls comedians al treatro que feien Quigantes i cabetesudos. (Cantan desafortadamén la romança de la carta de dita sarsuela i besan la carta.)

*Es lo cartero
de tot lo mundo
lo que más quieeeeeeeero.....*

10 (Llegín.) Mireu lo que.m diu la meua caragolineta: *Quico, mi astimado asposo: Sabràs como al tren de las doce i media allegaremos yo y Don Sise...* aquí està.l borro.

15 *Amenecerás un buen diná. Ascucha, mira, aniras a ca'l sinyó Morera que te dé un sifón porqué el senyorito padese de la mielsa i el sifón lo cura. No digas a nadie que viene el sinyorito porqué viene d'ancoc...* això del coc no hu hai pogut aclarí. No sabem si diu que ve d'acólito, d'acolico, u d'ancocnito. Io.m penso que vol dí que li agrada.l coc i no vol que hu sàpiga ningú.

20 També.m diu que porta tres merles i un perdigot, per a acabar-los d'ensenyá. Xe, en tans anys no li ha passat l'afició a les merles. Les agafa i ansenya mol bé. Es un xiuladó. No.s pensen que al dí xiuladó vull dí que.l meu capità sigue de la opinió, (Fen acció de beure.) no, vull dí que xula talmén com si fos una merla i canta com un perdigot.

25 Ai, quina alegria tinc! Poro si estic contén, no és ni per l'amo, ni per les merles, ni perqué anirem al riu a pescá, ni per res. Estic contén perqué ve Pepeta, la meua ratolineta, la meua prendeta, lo meu coralet, la meua... (Talla en sec la lletania perquè dins se senten les campanetes del matxo que du al carro que ha anat a l'estació a buscá a Pepeta, va cap als abres a rebre'ls i cridan diu.) ¡¡¡Pepeta!!! (Desapareix mentres dins D. Sisebuto a crits com a bon militar va dién.)

30 **D. Sisebuto.** *Hola Quico. ¡Cuidado, no rompas eso tu! ¡mil bombas! ¿Que tal Quico?* (Tot barreijat en soroll de caixes i paquets que.s descarreguen i les campanetes del matxo, mol ràpid i animat, entran de seguida.)

ESCENA II

Quico, Don Sisebuto, Rafel.

(Rafel entra carregat en maletes, maletins, gàbies, capses, canyes de pescá, tres o quatre escopetes; D. Sisebuto en un maletí a la mà i.l guardapolvo al braç, mol animat i campetxano, formen contrastre en Quico que al mig de la escena s'ha quedat dessolat miran lo carro del que no ha baixat Pepeta.)

- 5 **D. Sisebuto.** (Miran a Quico.) *¡Voto a mil quinientos de caballeria! ¿Así recibes a tu capitán, muchacho? Ven acá buena pieza; abrazame fuerte!* (Quico no.s mou i aparta a D. Sisebuto.)
- Quico.** ¿I Pepeta?
- D. Sisebuto.** *Buena; pero abrazame.*
- 10 **Quico.** Io vull a Pepeta!!! ¡¡Pepeta!! (Sumican.)
- D. Sisebuto.** *Tu Pepeta, pronto llegará. En Madrid se quedó porque el nene andaba un tanto malucho. I no digo más, ni una palabra más si a paso de ataque no me abrazas, ¡voto a mil botes de metralla!*
- 15 **Quico.** (Abraça fredamén a D. Sisebuto.) ¿No m'enganya de que Pepeta està bona?
- D. Sisebuto.** *Buena i cada dia mas guapa ladron. I que suerte la tuya de pillar una mujercita como la Pepeta. No te la mereces.*
- Quico.** ¿Pero està o no està bona Pepeta?
- D. Sisebuto.** *¡Rayos y centellas! Badulaque. ¿Sé yo mentir don bellaco?*
- 20 **Quico.** És que de vegades.
- Rafel.** (En tot lo que va d'escena haurà anat d'un cantó a l'altre volén-se desampellugá dels trastes, posan-se davan de Quico diu.) Ajuda'm una mica Quico, que tot sol no puc descarregar-me.
- D. Sisebuto.** *¿Aun andabas tu con estos chirimbolos a cuestras?*
- 25 **Rafel.** No hi vaig io per les costes sinyó; io sóc mol bon xic. Sempre pel pla natros. ¿Veritat, Quico?
- Quico.** (Suspiran.) ¡Pepeta! ¡¡¡Ai Pepeta!!!
- D. Sisebuto.** *Recajo con tu Pepeta! Te estas poniendo tonto. Mereces que te*

arreste por badulaque. ¿No puedes estar sin tu Pepeta unos días, cuando sin ella estuviste más de un año?

Quico. Tretze mesos, dos setmanes i desset dies. I a mi que.m se feia la boca aigua de pensá que avui ia no.m caldria escurá ni adobar-me.ls calçons... i...

5 **D. Sisebuto.** *Paciencia, remoño, paciencia. Te digo que pronto la tendrás aquí. Lo digo yo ¿oyes? Y no me chistes ¡repaño! no me chistes porque... ¡Jum!... Bueno, quiero lavarme y arreglarme un poco. ¿Donde está el gabinete?*

Quico. ¿Lo gavinyete?

10 **Rafel.** Prengue sinyó (Ceremoniós li allerga lo gavinyet gros que per a tallá pa està damun la taula.)

D. Sisebuto. *No hombre, no, el ga-bi-ne-te.*

Rafel. Pos gabinyete.n decimos nosotros d'això.

D. Sisebuto. *¿Como tendran los sesos estas bestias? Llevadme donde tengais las camas.*

15 **Rafel.** ¿Cames? ¿Estes? (Per les cames d'ell.)

D. Sisebuto. *¡Animal! Llevadme donde he de dormir.*

Quico. ¿Pos que ara voste's pensa que aquí toquen retreta abans de diná, que vol aná a dormí?

20 **D. Sisebuto.** *¡Por los cuernos de mil pares de demonios! (Agafa enfadat a Quico pel braç i diu.) Llevame al aposento que me tendreis preparado.*

Rafel. ¡Ah! ¡Vol aná al aposiento! *Hu era desido d'un prensipio hombre.* Com dia del gabiñete, les cames... Anem, anem.

(Va dins D. Sisebuto i Rafel.)

ESCENA III

25 **Quico.**

Quico. (De quedar-se sol dóna mostres de desesperació. Se pega cops al cap,

s'astira la carxofa del mocadó del cap, pateija, rebat les cadires i enfadat diu.)
 ¡Veigues! ¡Vindre tot sol! I ella que en la carta.m diu que ell venia sols per
 acompanyar-la. ¡Ah! Això és una traïdoria. Pos me la pagarà. No li valdran los
 galons, ni les estrelles, ni sé plaça montada. I ara estan ell aquí... ¿Qui
 5 l'acompanyarà a la meua dona quan haigue de torná? ¡Ah! Pos tot sola no.m dóna
 la gana que vaigue pel món, i menos que l'acompanye un xixarel.lo d'estos de
 cara de mistos d'esca, que sempre estan a la que salta... ¡De bon pa farien
 rosegons! ¡Ah, no, no! La té de portá lo comandan. En ell tot sol tinc confiança...
 10 ¿Pero estan ia aquí, com me la podrà du? Io estic desasperat, io hai de fé que se'n
 vaigue de seguida cap a Madrid a buscar-la. ¿I com m'hu arreglo?

(Surt Rafel.)

ESCENA IV

Quico, Rafel i D. Sisebuto.

15 **Quico.** (A Rafel.) Ascolta tu. ¿Qué podria fé per a qué este tio aixequés
 lo vol i fumés lo cam cap a Madrid de seguida?

Rafel. ¿Tan pronte ia.t fa nosa? ¿Això és lo que t'estimes a qui dius que.t
 va fé de pare?

Quico. Hagués portat a Pepeta.

Rafel. No.t diu que pronte vindrà?

20 **Quico.** Tot sola!

Rafel. ¿Que encara no l'han desmamat a la teua dona per a que tingues
 temó?

Quico. ¿Que.t penses que vindre de Madrid és com vindre del Mas de la
 Tea?

25 **Rafel.** Vés, home, vés. Fes-te fregues, Lorito. No.m mareiges.

Quico. Ets un mussol a la crossa. Pos bueno, ia que no.m vols ajudá, io

tot sol m'apanyaré. Tu voràs com l'avurrixo i.l faig marxá a buscá a Pepeta. I quan la porte (Transició completa i ràpida saltan i cantan diu.)

5 *Que te quieres apostar... Que te quieres apostar...* Quines abraçades li daré, quines besades, (Abraça a Rafel. Surt D. Sisebuto i també l'abraça i.l besa.) Així, així, així... (Mol animat D. Sisebuto al vore's abraçat per Quico l'abraça també fort i mol contén diu a Quico.)

D. Sisebuto. *Así, así hombre. Así me gustas. Vaya un abrazo de oso. Así que quiere tu capitán, contento, animoso y como siempre sereno.*

Rafel. Ell ha sigut sereno?

10 **D. Sisebuto.** *Siempre.*

Rafel. Io.m pensava que sempre havia sigut paigés i...

Quico. I assistén. Allavons sí que m'estimava vosté.

15 **D. Sisebuto.** *Que tiempos aquellos, ¿Eh muchacho? Cuantas niñeras pellizcastes; cuantas cocineras retozastes; cuantas criadas perseguistes... Míralo, míralo que parece un mosquita muerta, ya, ya te lo diran de misas.*

Quico. (Tot astarrufat.) Era l'uniforme.

D. Sisebuto. *Ahora que reparo... Pero es que a ti no te interesa saber de tu Pepeta? No me preguntas ni si esta guapa ni...*

Quico. ¿I que.n trac de sabé si està guapa si no la puc vore?

20 **D. Sisebuto.** *¿Como que no la puedes ver?*

Quico. (En ànsia.) ¿A on està? (Miran per tot arreu.)

D. Sisebuto. *¡Mal huracán te arrastre! Cuando yo digo una cosa, algo digo. (Tira mà de cartera i trau una fotografia.) Ahí la tienes; creo que es el mejor regalo que te traigo.*

25 **Quico.** (Pren lo retrato, se.l mira i.s queda tan fresc.)

Rafel. (S'atansa, mira i diu.) ¿Qui és esta sinyora? ¿De qui és lo gos que té als peus?

Quico. (Arrunsa.ls muscles i.l morro.)

D. Sisebuto. *¡Así te ahorquen! ¿Que me dices de la moza?*

Quico. ¿Quina mossà?

D. Sisebuto. *Tu mujer!*

5 **Quico.** Ia dia io que vosté s'havia arrat de retrato. Lo de la dida té que traure, no.l de la mossà.

D. Sisebuto. *¡Bruto!*

Quico. Quico.m dic.

D. Sisebuto. *¡Animal! Fijate bien. Es ella, és tu Pepeta.*

Quico. ¿Esta és ella?

10 **D. Sisebuto.** Si, hombre.

Quico. ¡I, ca!

D. Sisebuto. (Arrancan-li d'una revolada lo retrato lo mira.) *¿Como que no? (Refregan-li pels nassos.) Mirala bien.*

15 **Quico.** La cara no dic. Poro tots estos arreus i atzimboris que du pel cap i.l vestit no són d'ella ¿Tat Rafel? (Dóna.l retrato a Rafel.)

Rafel. (Se mira.l retrato i diu convençut.) Diràs lo que vulgues, poro està que parla.

Quico. ¿Qui?

Rafel. Lo gos! Es lo que se sembla més al nostre Lucero.

20 **D. Sisebuto.** *¡Morrà!*

Quico. Pepeta! (Besan lo retrato.) si hai de dí la veritat de les galtes, boca i ulls, està bé, lo que no m'agrada és que vaigue disfrassada de màsquera.

D. Sisebuto. *¡Voto a cien mil fusiles! Pero ladrón ¿No estas harto de ver que todas las nodrizas van con trajes así?*

25 **Quico.** Tot lo que vulgue, poro ella, abans que tot és una paigesa del Pimpí i la dona de Quico Ruella i Patórrat, i a.n esta, vaiga, no li ascauen tots estos nevessaris.

D. Sisebuto. *Si vestida así no te gusta, rompe el retrato y ya le haremos otro como a ti te guste, la vestiremos como quieras.*

Rafel. No, si li agrada més sense roba. ¡Nega-hu!

5 **Quico.** Calla siboc. A mi m'agrada en faldetes pardes de llana dolça, devantal d'andiana, lo rodete ben apretat mullat de saragatona i les arracades de la galeria o del cipreret.

Rafel. I en sabates baixes de rompecotxe.

D. Sisebuto. *Yo pagaré el retrato y todo el equipo. ¿Conformes?*

10 **Quico.** *¡A la orden mi comendante! Pero más m'hauria estimat que m'hagués dut a Pepeta.*

D. Sisebuto. *¡Dale bola!*

Rafel. Ei, ei, poc a poc. De boles només ne donen als gossos.

D. Sisebuto. *Hay que dejarlos por brutos. Oye tu, quiero ir cuanto antes al rio a pescar. Llevame a ver si en algún paraje escojo...*

15 **Quico.** (Interrumpín.) ¡Ah! No hu és coixo.l riu, no.

D. Sisebuto. *¿Como que no me llevas para escojer sitio donde pesque?*

Rafel. Io l'acompanyaré sinyó.

D. Sisebuto. *Vamos, y vive Dios... que si ese pelma...*

Rafel. *¿Per a que la vol l'aspelma si fa sol.*

20 **D. Sisebuto.** *Maldita sea... Vais ya cargándome y si reviento... Brrrrr...*

Quico. *¿Qué farà?*

D. Sisebuto. *Fusilar-te, ¡mil millones de retacos!*

25 **Rafel.** Ei, ei, anem-mo.n sinyó, no sigue cosa... Mentrestan prepara-hu tot que en vindre dinarem. ¿Tat que podrem diná Don Sis... Sisens... Ascolte i perdone, face.l favor. Digue-mos lo nom perquè no mos aclarim per -a girá la llengua.

D. Sisebuto. *Si-se-bu-to.*

Rafel. ¿Hu veus com te hu dia io que per a bruto li faltava una erre?

D. Sisebuto. *Vamos, vamos, jamás entre los torpes encontré torpes tan torpes como vosotros. ¡Recarabina que par! Vamos.*

(Se'n van Rafel i D.Sisebuto.)

5

ESCENA V

Quico i Neleta.

Quico. Ia.m pena fer-lo rabiá, poro primé és Pepeta. Si ell per la seua plana voluntat se'n volia aná de seguida... ¿Poro quansevol li diu que marxe? ¿I com hu faré per a que m'antengue sense dir-lo-hi?...

10 No res, no tinc més remei que pensá bona cosa de bestieses i fer-les-hi, per a que avurrit pegue.l dos cap a Madrid a dur-me lo que és meu. Si tenia qui.m fes costat. (Dins se sen una pedrada i un cante trencat.) Que és allò? La Mare de Déu de la Cinta mos valgue. Es lo fill menut del boticari. Lo dimoni més gros de la vila. Quin pecalando!, quin canyamó està fet lo crio... Calla (Pegan-se cop al cap.)
15 Si ell me volia ajudá... Provaré. (Cridan.) Ei, Tu! ¿Que no tí amo esta figuera? Vine cap aquí... Home, ves en conte, no.m xafurnes les carxoferes... Així, una pedrada al gat, ara. Mira que ets malfaràs, noi... (Entra Peret, porta una corda i juga a xúlit.)

20 **Peret.** Ascolte, tio Quico. ¿Quantes hores me dixerà está minjan figues dal la figuera per una perreta?

Quico. ¿En un quart, quantes figues te minjaries?

Peret. Lo menos tantes com canyamons entren en dos mesuretets.

Quico. No.m convé llogar-te la figuera, per cap diné. Ascolta, ¿perqué.m vas obrí la porta del galliné i.m vas fé fuigí tots los cunills?

25 **Peret.** Mentida una, no vaig sé io, va sé Lluís lo del tio Miquelet.

Quico. Sou mol dolens i Carrinya quansevol dia...

Peret. No sinyó, no. Com son vagacions, pos xalem.

Quico. Vols xalá de valén avui?

Peret. Sempre astic a pun de solfa io. ¿Hem de caçá gats? Hem d'aná a trencá cantes? ¿Vol que fésem bramá tots los burros? ¿Vol que face cantá tots los galls del veïnat? ¿S'ha casat algun viudo i li hem de fé asquellada? Ale, que tinc tres petrolieres i set bidons. Per soroll rai.

5 **Quico.** No res d'això per ara.

Peret. Pos...?

10 **Quico.** Pos que ha vingut un melitar de tropa, i m'havia de portá una cosa de Madrid i m'ha enganyat. Ell vol quedar-se uns dies aquí i io no.l vull gens per la traïduria que m'ha fet. ¿Vols ajudar-me a fer-lo rabiá a vore si s'avurrix i fuma.l cam?

Peret. (Ascopinyan-se les mans.) ¡A les tres! I podré fé tot lo que vulgue?

Quico. Tot menos fer-li mal.

15 **Peret.** Això no hu cal dí. Li faré lo que fem als vigilans del colégi quan se posen tontos. Ia hu vorà si xalarem. Ascolte. ¿Hi haurà solfeo? (Fen acció de pegá.)

Quico. Tu per si o per no safat. Io diré que ets nebot meu.

Peret. Ui quin tio més ximple.

Quico. ¿Eh?...

Peret. ¡Xalem, home, xalem!

20 **Quico.** Guarda'n per al melitar. Bueno: som-hi pel que hi som. Ascolta, ¿saps xulá?

Peret. Ia hu crec, mire... (Agafa'l porró i beu.)

Quico. No, home, vull dí si saps xulá així, així, com les merles. (Xula.)

Peret. Ia hu crec. Me'n va ansenya.l Barquillero.

25 **Quico.** De primera. Si de cas convé xulá aniràs detràs dels arbres del safareig. Sobre tot molta gresca.
Si.t malda te'n burles, si.t vol pegá fuig.
A vore si hu fas bé.

- Pere.** I.m dixarà minjá figues?
- Quico.** Sí.
- Peret.** I maçanes?
- Quico.** Sí, home.
- 5 **Peret.** I.m darà mija barcella de llegumet per als meus coloms.
- Quico.** Caret me costarà, pero primé és Pepeta.
- Peret.** En qué quedem ¿Me les darà?
- Quico.** Sí, home, sí, tot lo que vulgues.
- 10 **Peret.** Ah, pos vull que.m done un gosset dels que ha tingut la gosseta de son germà.
- Quico.** Bueno. Pero calla. Ara vénen. Mira. ¿Veus? Aquell sinyó forasté és lo que hem de fé avurrí.
- Peret.** Ia hu vorà. No.s queixarà de la pesada.
- Quico.** Io.t maldaré, pero tu a la teua.
- 15 **Peret.** Ia quedarà ben llest.

ESCENA VI

Dits i Rafel i D. Sisebuto, que entren.

20 **D. Sisebuto.** *Vaya un tiempcito que me ha caido en suerte, en mi primera correria. ¡Rebadajo! que viento. Y amenazando lluvia por los cuatro puntos cardinales, y todo sin poder llegar al rio. Sin poder pescar.*

Rafel. No sempre deurà fé mal tems, ia hi tornarem. Encara hem tingut la sort de que no ha plogut.

Peret. Pos ha sigut una llàstima. M'hauria agradat vore xop al sinyó.

D. Sisebuto. *¿Que dice?*

Rafel. Que li gustaria vore'l mocadó.

D. Sisebuto. *¿Por qué?*

Peret. Perqué.m sembla que vosté ben xopet deu semblá un gos d'aigua quan surt del bany.

5 **D. Sisebuto.** *¿Quien es este crio? Vaya un desparpajo.*

Quico. Es un nebot meu.

Rafel. ¿Este?

Quico. Sí. ¿Qué vols? ¡Tu calla!

10 **Peret.** Sí sinyó, sí, sóc son nebot. Veigue, sóc lo fill de la germana del cusí de la padrina del sogre de la tia del pare del cunyat de la abuela d'un net del iaio de la nora de mon tio Quico. (Tot sense respirà i mol de pressa.)

D. Sisebuto. *¡Reporreta! Vaya una taravilla!*

Peret. ¡Etos! Maravilla hu dien a la gosseta del Magre. Etos...

D. Sisebuto. *Vaya un frescales.*

15 **Quico.** No.n face cas.

Rafel. ¿Que no andrapamos? Quico, posa.l diná a taula que.l sinyó deu dú fam. ¿Eh que sí?

D. Sisebuto. *No vendria mal un refrigerio.*

20 **Quico.** Tu, menut, (A Peret.) au, meneija't. Porta.l plat aquell gran d'escudella que trobaràs allà dins. Au, au. (Se n'entra Peret fen mameus, com volen dí ara comença la funció.)

Assente's aquí mi comendante. Tu, Rafel allí. (Los senyala dos cadires.)

Rafel. ¿I tu?

Quico. Io a quansevol puesto. Quan era assistén minjava a la cuina.

25 **D. Sisebuto.** *¡Por las tripas de Belcebú! Ahora no eres mi asistente. Ahora eres el amigo, el hijo querido del Comandante Nogales. Conque sentadito a mi lado y sin chistar, estamos? De frente... ¡Marc!*

Quico. Bueno (S'assenta. Cridan.) ¿Que ve això pequenyo?

(Peret s'ha posat un drapot de cuina per devantal i uns sarracaps damunt la gorra. A la mà trau un plat gran ple de farina de panís. Face de modo de antrompessá i llançá tota la farina damun de D. Sisebuto. Al vore's brut, s'alça D. Sisebuto d'un brinco i braman diu.)

D. Sisebuto. *¡Mil legiones de demonios encendidos, te arrastren ladron.*

(Tots van i l'aspolsen.)

Peret. (Com ploran.) No hu volia fé.

Quico. Pero, da on l'has tret este plat? ¿Qué hi duies?

10 **Peret.** L'hai tret de l'armari.

Rafel. Es la farina de panís que ta sogra tenia preparada per a amportar-se'n.

15 **Quico.** Menos mal, poro lo mateix se n'hauria fet. (S'assenten Rafel i D. Sisebuto mentres Quico i Peret van dins da on surten en una cassola Quico i una setra en vi Peret, Quico fa plats.)

Peret. No.n minge sinyó d'això. M'apareix que és una perdiu de suro i un pollastre de serradura.

Quico. Calla i porta.l sífó que està allà a refresc. (Va Peret a on senyala Quico.)

20 **D. Sisebuto.** *Este guiso està delicioso.*

Rafel. Unas micas sucarrado.

D. Sisebuto. *Yo lo encuentro excelente.*

Rafel. ¡La gasusa!

25 **D. Sisebuto.** *Y el gusto de estar con mi querido Quico que para mi hoy es la mejor salsa.*

Quico. Ia sabia io que li agradaria este astufat.

D. Sisebuto. (Posa vi a una copa i allargan lo braç cap a Peret diu.) *Echa un poco de Seltz.*

Rafel. ¿Qué?

Peret. Sifó, vol dí ¿tat? Pare bien no lo decante. (Arregle's de modo que al tirá en força.l sifó Peret sobrixque la copa i vaigue lo vi damun de D. Sisebuto. Dixa.l sifó Peret i comença a fé capsetes rién mentres D. Sisebuto anfurismat s'alça dién.)

D. Sisebuto. *¡Maldito filibustero! ¡Así te ahorquen con las tripas de sataná!*
Habrase visto sinvergüenza? Y aun se rie.

Peret. I mon tio Quico també se'n riu, mire-se'l, mire-se'l com no.s pot aguantá de vore la cara que fa vosté. ¡Ui quina careta!

D. Sisebuto. (Té un cop de tos. En la violència li cau la dentadura postissa que figura l'ampoma en la mà dién miranse-la.) *¡Maldita sea! ¿Esto mas?*

Peret. Guai, ¿s'ha quedat sense quixals com Ximo.l Pelut? ¡Les duia postisses!

D. Sisebuto. (Ampipat llança la servilleta dién.) *Maldito arrapiezo. Nada, que por su culpa estoy condenado a no comer hasta que no me arreglen esto, ¿hay por aquí algún dentista?*

Peret. Porte; io.n sé un.

D. Sisebuto. *Arre allà mala pécora.* (Anfadat se'n va a dins.)

ESCENA VII

20

Dits menos D. Sisebuto.

Rafel. ¿Se pot sabé a que ve tot això? ¿Qué fa aquí nassos d'angüén? (A Quico per Peret.)

Quico. Tu ascolta i si m'astimes calla.

Peret. Va bé això, tio Quico?

Quico. De primera. Sembla mentida que als estudis s'adeprenque tan. Ascolta, ves a fé.l perdigot un ratet allà detràs. A vore si.l distraem al pobre comandan. ¿Xula bé, Eh?

(Se'n va Peret i als pocs momens se sèn lo can del perdigot.)

5

ESCENA VIII

Dits i D. Sisebuto.

Rafel. Quico, Quico. M'apareix que has perdut la brújula.

Quico. Ell no m'ha volgut portá a Pepeta... (Surt D. Sisebuto en una escopeta.)

10 **D. Sisebuto.** *Ya que no comemos, cacemos.*

Quico. ¿Mierlas o perdigotes?

D. Sisebuto. *Daria un duro por esto que canta. Voy a probar. Tendria para distraerme enseñándola.*

15 **Quico.** I hi va en l'escopeta? Home que si la mata no la podrá ensenyá. Val més que la cace en bitzelles.

D. Sisebuto. *Bit... que?*

Rafel. Visquio hombre, aquello que s'ampega tanto.

D. Sisebuto. *Liga, querrás decir. Bien, venga la liga, cueste lo que cueste quiero coger este pájaro. Venga pronto la liga.* (Surt Peret.)

20 **Peret.** Potsé no calga. Ia ha fugit del niu. Io l'hai tingut als dits i sé a on está. M'apareix que a.n aquell moixonet li fa temó l'ascopeta.

D. Sisebuto. *A ver granujilla. Si coges el pájaro te lo regalo.*

Peret. ¿Guapo! ¿Es dí que si l'agafo io, vosté me.l regala? ¿Si io agafo.l perdigot no és meu? ¿Per a qué me l'ha de regalá? Lo moixó sirà meu.

25 **D. Sisebuto.** *Si és la escopeta, lo que te regalaré pillastron.*

Peret. No hu sé, no hu sé. M'apareix que aquell moixó que cantava no.s

dixarà agafà.

Quico. ¿Qué? ¿Quiere tastar el coc? ¡Aquello que li agrada tanto!

D. Sisebuto. *No me hables de comida. Estoy ya harto. Lo que quiero es lavarme.*

Quico. Allí tiene el safarejo.

5 **D. Sisebuto.** *Quita allá borrico. Dame una palangana.*

Quico. ¿Una pollagana? ¡Hombre! ¿Per a rentar-se una pollagana?

D. Sisebuto. *¡Animal! Una pa-lan-ga-na. Un lebrillo.*

Quico. ¿Membrillo?

D. Sisebuto. *Un cacharro cualquiera, botarate.*

10 **Quico.** ¿Un cachorro? Si.l vol perdiguero tot just la gossa de mon germanet...

D. Sisebuto. *Así te aspen ladrón. Valiente cachorro de lobo me estás resultando. Un lebrillo quiero, un barreño.*

15 **Quico.** ¿Barreno? ¿Ara vol desfé la casa en una barrinada? Això no, per aquí no hi passo.

D. Sisebuto. *Calla bestia, calla. (Se'n va dins ràpid i sur en un ribell dién.) Esto es un barreño, animal. Llévalo de agua. Y ya que estamos en ello. He reparado que en mi alcoba falta aquel chisme, aquel vaso, tan necesario a los diureticos sobre todo por las noches.*

20 **Peret.** ¿En qué.s minja tot això? ¿Qué diu del tico tico?

Quico. ¿Qué diu, qué vol? ¿Qué li falta a l'alcova?

D. Sisebuto. *Un vaso de noche. Un don Pedro.*

Quico. ¿Don Pedro?

D. Sisebuto. *Si hombre. Aquel chisme con asas.*

25 **Quico.** ¿Anses vol dí? ¿eh? No hu sé, no hu sé io si D. Pedro té anses, o no té anses, pero nò patixque, ara l'aniré a buscá.

Peret. ¿Vol que hi vaigue io?

Quico. No. Io hi aniré. Ara en pun està aquí a l'hort del costat que visita la burra de Xafarroques, i hu arreglaré tot. Ia voràs com tot quedarà a mon gust. Tu, (A Peret.) mentrestan entra-li lo ribell d'aigua dins. (Se'n va Quico, Peret ompli.l ribell i fén comèdia se'n va dins.)

ESCENA IX

Rafel i Sisebuto.

D. Sisebuto. *Vaya un Quico que está tu hermano. Continua siendo lo que era; como los chiquillos, que se enfadan si les niegan el dulce o el juguete con que se encaprichan.*

Rafel. Siempre hu ha sigudo ell una ascopeta del cul caliente.

D. Sisebuto. *Además es terco. Cuando se emperra en algo, no hay quien le apee. Propúseme mil veces modificarle el character y todo fue inútil. Y en esta última prueba ya lo estas viendo.*

Él cree que Pepa tardará Dios sabe cuando en llegar de Madrid aquí, contra la ilusión de que hoy la abrazaria, y ahí le tienes hecho un taruguete.

Por supuesto, tu nada le has dicho de que Pepa ya vino conmigo y que les mandé se quedara unas horas en el huerto de su madre para probar a Quico.

Rafel. No sinyó, no. No li hay desido nada.

D. Sisebuto. *Pues que ruede la bola, un poco más. Cuando más rabioso se ponga ahora, más contento, y mayor será su alegría cuando sin pensarlo Quico le echemos en brazos a su Pepeta.*

ESCENA X

Dits i Peret que surt correns i cridan diu.

Peret. Ai D. Sixe... ¡Quina desgràcia! No.m pegue per l'amor de Déu, no.m pegue.

Rafel. ¿Quina n'has fet granuja?

Peret. Hay abocat la ribellada d'aigua damun del llit del sinyó, i hu hai posat tot fet un ampastre.

5 **D. Sisebuto.** *¡Ah ladrón! Buena la hiciste. Pobres dulces y pobres regalos, y pobres papeles míos.* (Entra correns dins.)

Rafel. ¡Ay reprobet! ¡Ia.t pots amaní!

Peret. ¿Perqué? ¿Que.m farà? ¿Es algun mal de xalá?

Rafel. ¿A.n això.n dius xalá?

ESCENA XI

10 Dits i a son tems Quico i Menescal.

Peret. Sí qu.hai xalat io, i.l que.m queda ancora.

Rafel. Potsé.t perillen les orelles i.l pandero, en tot esta xalamenta.

Peret. ¿I les comes? (Fen acció de córrre.)
(Entren Quico i Menescal gesticulan violentamén.)

15 **Menescal.** Que no, home, que no li valdrà, dic. Tan que fa que sigue militar, com flare de la Trapa. Ia li diré io, si sóc un don pedro en anses. La del coll li trencaré a fé de Pere Forrellat i Sucarrim.

Rafel. ¿Qué té tan cremat sinyó Menescal?

20 **Menescal.** Que de mi no se'n burla ningú per comandan que sigue. (Surt D. Sisebuto furiós.)

D. Sisebuto. *¡Maldita sea! ¡Mil millones de centellas! ¡Bandido! Te arrancaré las orejas.* (Per Peret que fa mameus.)

Menescal. Es este lo que hai de ferrá?

Peret. Sí sinyó, pero pose-li abans lo torcedó.

25 **Menescal.** (A D. Sisebuto.) *¡Señor mio... Ahora mismo si no me da satisfacción*

cumplida del insulto, le rompo las narices a puñetazos. ¿Aún no dos horas que llegó y quiere ya meterse con todo el mundo? Pues sépase usted señor militroncho, que con el veterinario inspector de higiene pecuaria, Don Pedro Forrellat i Sucarrim, nadie se mete sin salir descalabrado, brrrrr.....

5 **D. Sisebuto.** *¿Esto es San Boy o una sucursal del Infierno? ¡Contesten Vds. ¡voto a tres millones de bombas! ¡Vamos a ver! ¿que tengo yo que ver con este mamarracho?*

Menescal. *¿Mamarracho io? ¿Io mamarracho? (Amenazan.)*

D. Sisebuto. *¡Oiga! ¿usted es veterinario?*

10 **Menescal.** *A mucha honra.*

D. Sisebuto. *Vaya, ahora comprendo porque es usted, una caballeria. Se le ha pegado.*

15 **Menescal.** *Una caballeria que con sus manos le clavará en las patas unas herraduras del mayor calibre si no me explica al momento porque dijo a este (Per Quico.) lo que le dijo.*

D. Sisebuto. *¿Pero que he dicho yo voto a mil millones de ajos?*

Menescal. *Lo que no es capaz de repetir en el campo del honor con las armas en la mano.*

20 **D. Sisebuto.** *¡Truenos y relámpagos! ¡Un duelo! Se me reta, se me propone un duelo? Vamos allá señor mio al momento. Tratárase de un hombre cabal, buscaria un par de padrinos, pero tratándose de un loco, ¡recasajo! prescindo de toda formalidad. Esos certificaran. Armas ¿las lleva usted?*

Menescal. *El garrote y la lanceta de las sangrias.*

25 **D. Sisebuto.** *No quede por esto. (Salta dins i surt en dos escopetes. Se'n van correns Rafel i Peret.) Aquí tenemos armas. Vamos allí que deseo dejarle un buen recuerdo. ¡Vamos! Vaya un viajecito el mio. ¡Vamos!*

Menescal. *Vamos y mi escopeta le dirá si soy un don pedro con asas solo apto para los servicios de noche. Vamos que ardo en deseos de beber su sangre. (A l'aná a surtí D. Sisebuto i Menescal entren correns Peret i Rafel cridan i dien.)*

30 **Rafel.** *¡Alto! Esperen-se, ascolten. (Surt D. Sisebuto i Menescal.)*

Peret. *(A Quico.) ¿Era la seua dona lo que este sinyó li havia de portá de*

Madrid?

Quico. I perquè ha vingut tot sol se veu com se veu en lo Menescal. ¿Que.s pensava que no me la pagaria la traïduria? (Dins se senten los tiros.)

Rafel. ¿Qué has fet desgraciat? ¡Dos morts per no res!

5 **Quico.** ¿No res no portar-me a Pepeta?

Rafel. Si Pepeta està aquí. Io l'hai duta en lo carro.

Quico. A on està?. ¡¡Pepeta!! ¡¡Pepeta!! (Corrén per l'escena com un boig.)

Rafel. S'ha quedat a l'hort de sa mare i ara vénen correns perquè s'ha passat que aquí.s matava la gen com a mosques.

10 **Quico.** Desgràcia meua. Pobre capità.

ESCENA ÚLTIMA

(Dits i D. Sisebuto, Menescal i Pepeta i Tona que entren totes sofocades i detràs D. Sisebuto en un cunill mort a la mà i Menescal tot despitalat i moixo.)

Quico. ¡¡Pepeta!!

15 **Pepeta.** ¡¡¡Quiquet!!! (A l'hora van per a abraçar-se i hu impedix anfadada Tona, dien a Quico.)

Tona. Fuig d'aquí. No la toques a ma filla, arrastrat, ¡mal home! ¡astrafalari!

20 **D. Sisebuto.** (A les dos.) *¿Quién las llamó? ¿Que mandé yo? ¿Porqué vinieron tan pronto?*

Pepeta. Perqué ha vingut Peret i mos ha dit que aquí s'estaven matan com a mosques per culpa de Quico.

Tona. I que ia n'hi havien no sé quans d'estesos.

Menescal. Un només, este. (Pel cunill que du D. Sisebuto.)

Peret. Es dels que io vaig soltá del galliné, hu conec en lo rabo.

D. Sisebuto. *La bala de mi escopeta habia de matar algo y preferí fuera un conejo.*

Menescal. Gracias señor. Al ver que iba de veras me acoquiné.

5 **D. Sisebuto.** Déjelo. No hablemos de esto.

Quico. (En arranque tragicòmic se tira als peus de D. Sisebuto i abraçat als seus ginolls diu.) Mate'm, mi comendante, mateme, afusíleme.

D. Sisebuto. *Quita de ahí.*

Tona. Matar-lo no, poro una bona pallissa sí.

10 **D. Sisebuto.** *Callese usted.*

Quico. Sóc un bèstia. M'hauria de fé.ls vestits lo cabestrero pero m'astimo tan a Pepeta.

(S'alça i va al Menescal.) Sinyó Menescal, vosté que cura a les bèsties cure'm a mi. Cure'm i face que.l comandan me perdone. I vosté també perdone'm i cregue'm. Este sinyó és lo comandan més bo i més valén de l'exèrcit aspanyol. Tot lo que li hai dit d'ell és un mal te quiero. Ell, ni l'ha insultat, ni siria capaç d'insultá a ningú.

15

Menescal. *¿Usted quiso o no ofenderme?*

D. Sisebuto. *¿A santo de qué, voto a Barrabás, si ni el gusto de conocerle tengo?*

20 **Menescal.** *¿A que pues el cuento conque este ha venido (Per Quico.) de que usted dijo que era yo un don pedro con asas?*

D. Sisebuto. *¿Yo? Pero que te propusiste gran zancarron al embrollarme en este lio?*

Quico. Avurrit-lo i que marxés a buscá a Pepeta.

25 **D. Sisebuto.** (Allargan la mà al Menescal.) *Supongo que...*

Menescal. *Ni una palabra mas. Solo una para pedirle perdón por el exceso de viveza en mi genio y por haberme dejado atrapar como un pardillo en la trampa que me ha puesto este badulaque. (S'abracen.)*

Quico. Ai que contén estic. Ai quina alegria tinc.

*Que te quieres apostar
que te quieres apostar*

(Salta i balla i abraça a sa sogra i D. Sisebuto i ella l'arruixa.)

5 **D. Sisebuto.** *Repaño con el sinvergüenza! Ha un momento que por su culpa casi corre la sangre y mirenle saltando i bailando.*

Quico. I qui no està contén, havén vingut Pepeta. Dixa-me-la abraçá, dixen-me-la.

Peret. (En lo sífó a la mà.) Tentau que t'arruixo.

10 **Menescal.** No te hu mereixes.

Quico. Perdone'm.

Menescal. ¿Io?

Quico. Tots vostés.

D. Sisebuto. *¡Trenta i cinco millones de puñales! Nosotros no somos nadie.*

15 **Quico.** Perdonen-me, si no ploro.

Tona. *¡Mariquita la llorona, mira-te'!*

Quico. ¡Calle vosté, pendó!

Tona. ¿A mi.m diu pendó? Torna-hi i t'arrano.

D. Sisebuto. *Basta por los cuernos de Satanás. Pide perdón y abraza a Pepeta.*

20 **Quico.** (S'aginolla.) ¡Perdón!

D. Sisebuto. *A los señores* (Pel públic.)

Peret. Que.l demane cantan.

Quico. I ballan i tot.

25 *Que te quieres apostar
que te quieres apostar*

5

*que.l sainete que ara acaba
a tothom li agradat
que garrotin que garrotan
que la veri veri veri
veritat.*

(Al començá.l garrotín ballen Quico i Peret, después Pepeta i D. Sisebuto, Tona i.l Menestral.)

TARARA I TARARÚ, TOT VE A SER U

Entremés representable i xulable, original de Joan Moreira Ramos (per a qué ningú hi pergue).

Ulldecona, dimecres Sant de 1.926.

PERSONATGES

PARE CURAT (60 anys)

MIQUELET DE BRESQUILLA, paigés tortosí (60 anys)

BATISTE LO BARQUILLERO, tipo popular tortosí (50 anys)

5 QUICO LO DATILERO, tipo popular tortosí (50 anys)

PEPE BORRIOL, estudian soperó (16 anys)

RAFEL HERBESET, " " (16 anys)

TIBURCIO RIBESALBES, " " (17 anys)

La cosa passa a l'hort del Sinyó Miquel.

10

Època: uns pocs anys abans de la ditxosa mort de nostre Pare D. Manuel Domingo i Sol.

L'escena representa lo carrer de l'hort de Miquel Bresquilla. Parral, pedrissos. Escampats per l'escena cadires mijanes, banques i escambells i trastes de paigés, sense que hi falte una tauleta de minjá, damun de la que s'hi colocaran uns plats de minjá blanc, atres en coquetes de Maria i si podia ser pastissets i panoli, en la
 5 proporció necessària per a que después de la funció puguen atipar-se los comedians... Después diran que no me'ls estimo... En una mica de bona voluntat se pot doná ambientació a l'escena, i si no, tan s'hi val, pues ja se sap que *in il teatro tutto es convenchionale...* (hasta italià). Bueno.

Por la señal de la santa Cruz... Arriba.l drap.

10 Apareix en escena Miquel, en una xocolatera a la mà i un morenillo a l'atra. En prosopopeia hu col.loca damun de la tauleta i.s posa a remená lo xocolate; està tot sofocat, pero ell dale que dale. De quan en quan se torca la suó, i una de les vegades hu fa en lo morenillo, ambrutan-se lo fron de xocolate. Tot, naturalmén sense exagerá. Para en sec de remená i dirigín-se al públic diu, tot capficat:

15 Vat aquí que ara, no sé si al xacolate hai de posar-hi sal... Sóc més talòs. Ja hu diu lo ditxo "de lo que no antengues, ni.n compres ni.n vengues". Per a.n estes facècies de guisotes i llepolanderies, sóc més curt que.l dia de Sant Tomàs. Ai Miquel! "Qué se sap lo gat de fé culleres?" Qui t'ha puesto palangrero? *¡Dios te bendiga Linares!* (Tot això remenan.) M'apareix que no n'aixiré a una vora...
 20 Quan més va, més aspés se fa...
 Poro això no deu ser dolén, perquè.l ditxo diu "les coses clares i.l xacolate espés". No hu sé, no hu sé. I tot per culpa de ma néta Cinta.

25 Io bé li hai dit que no se n'anés, que tot sol io no m'aclariria. Ia li hai pedricat que si se n'anava no li daria aquelles arracades del cipreret que tan goig li fan i que tinc tancades a la caixa, poro n'ha fet tan de cas com la Cucafera de les garrofes... Tan pronte hem acabat de diná, ha fugit com un mal vén, remugan i maldan tota enfadada, perquè diu que io tinc la culpa de que tots los llançols asguinzo perquè no.m tallo les ungles dels peus...

30 Veigues la bruixa, anar-se'n, dixar-me tot sol, sabén que tinc acovidat al Pare Curat per a esta tarde. Mala pécora.. dixar-me aquí ampantanagat en la xocolatera i.l morenillo que mai me n'hai vist de més grosses... Dones, dones... Poro ja hu diu lo ditxo "qui de dones se fia, espartenyés quan plou", "dones i burros condenació d'ànimes", "qui té sénia i dona no té hora bona", i sobretot este que
 35 és una verdadera sentència "qui de canyes fa flautes i de dones fa cabal, un gorro i a l'hospital". (Remena lo xocolate.) Ia deurà está bé. (Trau lo morenillo i li pega llepada, s'ambruta.l nas i xuclan-se les morrandes, diu.)

Vaiga que no hù entenc, des de que.l Sinyó Miquel Bau va tancá la fàbrica, que no trobo cap xocolate bo. Este m'apareix que tí massa sucre... Va, va, ia mos

aclarirem, si de cas lo Pare Curat lo troba massa dolç, li daré sardines per a que se les hi suque, també deurà sé bo.

(Ascopinyan-se les mans.) Diràs que ja m'hi trobo. Esta tarde l'hem de fé grossa. Avui és lo trenta-cinc anevessari de la coneixença en lo Pare Curat. Era
 5 un probet astudian i avui fa trenta-cinc anys que va vindre aquí a comprá un quarto de nesprons... Mos vam fé amics, i des de allavons ell ha sigut com de la família nostra, i des de que està aquí de Pare Curat ell és lo nostre guia i consellé... ¡35 anys! Veigues si no hi ha per a posá l'olla gran dins de la menuda... Ell no.n sap res de la que li perparo... Xacolatada, minjá blanc, panoli,
 10 coquetes de Maria, pastissets millors que.ls de Ca Gandaia. No res, que vull fé com lo ditxo, "mòriga Marta, mòriga farta". La diada se hu porta. Un dia és un dia; mos hem d'aprofitá que d'aquí poc los ossos no siran bons ni per a botons. Viva la gresca i santa Saragata viuda i San Rebombori... (Agafa.l morenillo i en gran gresca comença a ballá les danses del Garrofé.)

15 Quansevol que.m veigués diria qu.hai perdut l'oremus! Tan me fa, que diguen lo que vulguen... Ditxós del que pot está contén.

(Dins se senten crits barreijats en esvalot que.s van atansan a escena... Rialles i crits.)

Datilero. Vinga la perra...

20 **Borriol.** Falten dos pedraes...

Barquillero. Pague usted caballero...

Herbeset. El ram és d'eixe...

Ribesalbes. Done'm los tres-cents barquillos...

(Miquel para en sec la dansa i diu.)

25 Qué redimoni passa per allà al safareig? Alguns galipaus que anturmenten lo ginjolé, de segú... Corre cada pacalando... (S'atansa a la direcció del soroll i mira, i posan-se les mans al cap diu fén un gran crit.) ¡S'ha negat l'all i oli!... Són tres astudians que les hauen en Batiste.l Barquillero i en lo pobre Quico.l Datilero. Ja estan ben cuits! Pobres dàtils!. Calla, vénen cap aquí... Déu mos ampare, San
 30 Marc, Santes Creus... (En les mans al cap.)

(Entra Borriol correns en un ram de dàtils a la mà i ancaran-se en Miquel, li diu.)

Borriol. Sinyó Miquel... *Dominus tecum*... Porta.ls nassos bruts...

Miquel. No vaigues ansultan tan pronte. Io no sóc tacum. A la nostra família no n'ham tingut cap de tacum, tots ham sigut molt coriosos... Lo tacum hu ets tu, brutícies...

5 **Borriol.** Bueno, no s'anfade, *Dominus vobiscum*, però rente's la cara... Vol baratá este ram de dàtils per una gallina negra?

Miquel. Foll de bàmbul... Val més que.ls tornes a l'amo, los dàtils.

10 (Tot lo anterior mol ràpid, i entren Datilero currinyan davan, detràs Herbeset agafat a la caixa del Barquillero, i detràs Ribesalbes. Lo Datilero vol agafá.l ram, Herbeset vol obrí la caixa i Ribesalbes furta dàtils del cullitó del Datilero i se'ls va manducan. Borriol defensa.l ram, i.l Barquillero la caixa i Miquel se persigna. Cuidá lo quadro.)

15 **Barquillero.** (Rién.) Socorro senyores, socorro que m'atropellen. Un estudian, aixerit i cumplit com les lleteroles d'un moltó negre, vol forçar-me la caixa. socorro!

Herbeset. Vinga Sinyó Batiste, done'm a conte mas que siguen 50 barquillos...

Datilero. (A Miquel) Ha vist eixos pillos?

Ribesalbes. (Declaman.) *Quosque tandem Datilerus abuterer paciencia d'estos pobres soperos?*

20 **Borriol.** (Amenaçant còmicamén.) *Caveant Consules!*

Datilero. Vinga la perreta i prou llatinòdrums, sinó m'enfade.

(Los tres estudians a una senya de Borriol s'aginollen i en molta comèdia diu.)

Borriol. *Ave Cesar morituri te salutant!* (Los tres abaixen les mans a.n terra i s'alcen.)

25 **Datilero.** Vinga, la perra o.l ram...

Herbeset. El ram és nostre, i de perra no n'hi devem cap. Estem en pau "*Pax vera de coelo descendit*".

Barquillero. Vinga hòmens, arregleu-hu. Torneu-li.l ram i vos fa franca la perra.

Borriol. *¡Nequaquam!*

- Miquel.** Arregleu.s, que.l ditxo ja hu diu: "Val més mala avenència que bona sentència"
- Datilero.** Io no tinc res que arreglá. Que.m paguen la perra.
- Borriol.** En serio senyó Miquel, no li devem res.
- 5 **Datilero.** Com que no?
- Miquel.** Ale, ale, pagueu-li i no.l fésseu rabiá. Quan ell demana la perra és que la hi deveu.
- Borriol.** *Nego supositum.* Vinga, faça vosté de jutge... "*Judicare vivos et mortuos*".
- 10 **Ribesalbes.** I tinga compassió.
- Miquel.** Malamén. Lo ditxo ja hu diu, "dolenta és la crestió que necessita de misericòrdia" A veam, digues.
- Borriol.** Hem fet tracte de que per una perra tiraria jo tres pedraes al ram i tots els dàtils que caigueren per a mosatros.
- 15 **Herbeset.** I a la primera pedrà ¡Zas! *Velum templi scisum est.* Ha caigut el ram en peça. Vat aquí de les tres pedres del tracte, no n'ham tirat més que una, ergo.n falten dos.
- Datilero.** Que vo les pegaré jo al mig del tos si no.m torneu el ram, perquè hau fet garrama al penjar-lo.
- 20 **Herbeset.** *Nego minorem subsunta...*
- Datilero.** Sunta o no sunta, hau fet caure el ram en garrama.
- Ribesalbes.** Pero, els dàtils han caigut o no?
- Barquillero.** Lo que ha caigut ha sigut lo clau que aguantava.l ram.
- 25 **Borriol.** I com al clau han seguit els dàtils, eixos són nostres, "Beati posidentes"
- Herbeset.** Corolario. Vosté mos deu ancora dos rams, perquè mos falten a tirá dos pedraes i ia se sap que aixim a ram per pedrà. En això som doctors, *nemine discrepante.*

Barquillero. ¿I a mi tampoc me pagueu?

Ribesalbes. No hem quedat que dos arraes una perra? No he tret tres-cents barquillos i ancara no tinc cap arrà? Ergo...

5 **Barquillero.** Tururut, qui jamega ia ha rebut. Anem Quico, anem, aquí no hi ha res a fer. D'estos no.n traurem més que lletindrums. Anem cap allà que estan los seminaristes, que no són tan ...

Borriol. (Interrumpín.) Tan qué?

Datilero. Tan pícaros com vosatros... Quan veja a D. Francisco Osuna li diré qué sou vosatros...

10 **Borriol.** (Agafan-lo del cullitó.) Si vosté li diu res al nostre estimat abuelet, li traurem de la hipotenusa, la semisuma dels catetos...

Ribesalbes. (Continuan.) I en una caena de logaritmos li nugarem el binomio...

Herbeset. (De seguida.) I en una cotangente i trenta-sis cosenos al lleu, el facturarem per la via acústica a Elche...

15 **Miquel.** (Al Barquillero.) Que són renecs això que diuen?

Barquillero. Ca! Són disbarats que s'anventen per a ambolicar-mos. Io ia no.n faig cas. Anem Quico, anem.
(L'agafa pel cistell i astirant-lo diu a Miquel.) Sinyó Miquel, andosié, i vaigue ull viu en estos canyamons.

20 **Datilero.** (Anfadat, se'n va dién.) Mai més!

Borriol. Hasta demà a hora de classe...

Miquel. Està mol mal fet lo que feu... i ia hu diu lo ditxo: "Fill ets, pare siràs, tal com faces tal hauràs"... Per qué no.ls pagàveu?

25 **Borriol.** Perqué entre.ls tres no.n tenim ni cinc. I además perquè hem guanyat...

Miquel. I si haguésseu perdut?

Ribesalbes. Vosté sap lo que és un sopero del segon de Filosofia?

Miquel. (Rién.) Lo que sé és lo ditxo "Estudians, músics i soldats són pijós

que dimonis escoats".

Borriol. Bueno. Ara escolte, *meritissime atque reverendissime domine... habet aliquid de bresquillarum?*

5 **Miquel.** Bresquilles vols dí? Home, parla com los cristians de Remolins i no.m vingues en estos atsimboris, que semblen renecs. No n'hi han ancara, de bresquilles.

10 **Ribesalbes.** *Optime! Si non habet bresquilles debet guardare aliquid de Tingmaring de dos tingué titirimacara titiri fué cicerorum ne té?* A vore si vosté hu diu. Vinga, que mos juguem a que no hu diu (Hu torna a repetí molt de pressa.) *Tingmaring de dos tingue titirimacara titiri fué...*

Herbeset. Es massa difícil això. No hu podrà dir. això sí que hu dirà en seguida, Katinusofanatakasyonkasyonelampurné cirerorum, nespronorum, lantugarum, te, xocolate i café (Tot d'una revolada.)

(Miquel està com si li haguessen pegat una maçada al cap.)

15 **Borriol.** *Michaelis autem tacebat?* No hu sap dí? Pues ha perdut vosté. Ja mos pot dixá cullí vuit u deu llantugues d'encisam, que d'això sí que.n té.

20 **Miquel.** Aneu dimoniots, aneu i culliu i mingeu i feu lo que vulguésseu, aneu en gràcia de Déu, que és ben cert lo ditxo "lo millor mestre la fam" i "qui no té pa moltes se'n pensa". Aneu, poro a lo menos quan arribésseu a bisbes u canonges, recordeu-vos d'este probe paigés que tan vos estima només perquè sou Jusapets.

Borriol. Soperos, Sinyó Miquel, soperos només. No mos ha aplegat la ditxa d'entrá al colexe.

Miquel. Mol sou males pécores que no us hi volen?

25 **Ribesalbes.** No és que per ruíns no puguéssem entrá. Si no entrem és perquè, *vocativo caret* (Fén senya de dinés en los dits.), no hi ha pecúnia.

30 **Miquel.** Com s'antén? Jo sé que per tres quinzets al colegi fan lo milacre de donar-vos minjá i llum i criança, i vos posen en camí de ser sants. Veigues si no és milacre de que per tres quinzets puguen donar-vos tot això, sobretot lo minjá, i que no.n deuen doná poc, perquè tot gen jove en més gana que un estudian, i tots te'ls veus llustrosos i regalats, això vol dí que no fan lo del ditxo, allà al colegi "quan al pobre afaiten per l'amor de Déu, les astrelles veu"; sinó al ravés, i que no n'hi ha cap d'astudian que passe de l'aire com los camaleons, tots feu més gastos que un relotge de sol. Que no?... I tot per tres quinzets.

- Borriol.** Los de tres quinzets són los menos, sinyó Miquel, los més paguen no més que un ral cada dia...
- Miquel.** Pos ancara és més gros lo milacre de lo que.m pensava. I un quinzet vatros no.l podeu pagar?
- 5 **Herbeset.** No sinyó. Estem més pobres que les rates. Vexa vosté, pa vindre del poble ací cada curs, no sap en qué venim?
- Miquel.** En lo carro del peix?
- Herbeset.** No sinyó, que som de la montanya i allí no se peixquen més que furgues i peteretes... Venim en lo cavallet de San Francés.
- 10 **Miquel.** A peu? Pobres fillets meus... Això sí que és tindre vocació.
- Borriol.** Això és tindre perres.
- Miquel.** I veniu de mol lluny?
- Ribesalbes.** Eixe de Borriol.
- Miquel.** Bon poble. Moltes llebres i cunills, olives i garrofetes...
- 15 **Herbeset.** Eixe de Ribesalbes...
- Miquel.** També hi hai estat. Taronges i garrofes. Allí hi tenia un parén que treballava a una mina que hi ha de morques d'oli de peix freigit, que s'ancén com un llucet si.t descuides.
- Borriol.** I eixe d'Herbeset.
- 20 **Miquel.** Un poble tan gran com una gorra. És una barruga de Morella, i hi ha tanta gent que de voltes no troben ningú despòtic per a fer-lo ancalde. Mol bona gent, això sí. Tot hu vaig rondá allavons de la guerra. Tots los anys hau de vindre a peu?
- Borriol.** Quin remei hi sap?
- 25 **Miquel.** Ancara vos astimo més. Io parlaré en lo Pare Curat per a que ell li demane a Mossén Sol que us prenguen al Colegi. Ia voreu com Mossén Sol l'ascoltarà.
- Borriol.** Pobre D. Manuel. Ell té més pena que natros. El colege està tan

pobret, que no pot fé més de lo que ia fa per mosatros. Del colege mengem. Allí anem a buscá la sopa i en San Rufo no.n caben més.

Herbeset. I gràcies a la sopa de San Josep que si no... (Badalla.) Quins badalls!!

5 **Miquel.** Tot hu arreglarem. Ia hu voreu, perquè.l ditxo ia hu diu, "no hi ha mal que per bé no vingue" i "Déu no ferix en les dos mans" i "quan dóna la llaga ia prepara la medecina". Vatro per n.això esteu sempre conformats, que així estareu contens, perquè.l ditxo ia hu diu "no hi ha pijó mal, que.l descontén de cada qual", "qui dia passa, any empeny" i "alcança qui no.s cansa" i "ni per

10 riquesa galleija ni per probesa acatxapa" que "pobresa no és vilesa". Andavan fills meus... "Gos fart no caça". "No hi ha res al món que espavile més que la fam", per això està la cançó que diu: "Les olives donen oli, i.ls carrolls de raïm vi, i.ls fills de les cases riques, donen mol poquet de si..."

(Això, si vol, hu pot dí cantan.)

15 **Herbeset.** Xe, quin sinyó Miquel...

Borriol. Sap vosté més ditxos que Sanxo Panza.

Miquel. Per això lo Pare Curat me diu que pareixo "*lo maestro de las sentencias*" ¿Que este maestro és este tal Sanxo Panza?

Ribesalbes. No, és un tio que mai té gana. És com mosatros.

20 **Miquel.** Calleu, que ia hu diu lo ditxo, "No hi ha bon olla en agua sola". Vos hai dat molta conversa i poc d'aquí (Fén senya de minjá.) Veniu... (Va cap a la taula.)

Herbeset. Per l'amor de Déu sinó Miquel, vosté mos farà caure en la tentació. (Als companys.) *Fratres... Vigilate et orate, ut non intretis in tentacionem...*

25 **Borriol.** Ca home, al revés. Gaudeamus hem de dí.

Miquel. Menos parlá i més mascá. "Que auvella que bela perd lo mos". Qué vos fa goig?

Herbeset. Ai Sinyó Miquel, lo total. Io més m'estime de tot.

Ribesalbes. (Agafan lo morenillo.) Que això és pega de sabaté Sinyó Miquel?

30 **Miquel.** És lo xacolate que tinc perparat per al Pare Curat que està al caure de vindre.

Borriol. Pero si està xelat...

Miquel. Ia l'acalantaré quan vingue.

5 **Herbeset.** No hu face això. El xocolate acalatat he sentit dí al barbé del meu poble que ambruta les dens i fa créixe els ulls de poll. Si vosté vol que.l Pare Curat no pugue acaminá en un mes, acalente-li lo xocolate.

Miquel. Ale pues, minge-vo.l vatros. Ia.n faré de nou quan vingue.

Borriol. (Apoderan-se de la xocolatera.) Io repartiré.

Herbeset. Ca home. Ia repartiré io. *Los mayores de edad...*

10 **Ribesalbes.** Per la dignidad i gobierno, me toca repartí a mi. (A tot això, forceijan va sucen los dits a la xocolatera i algun se'n posa per la cara.)

Borriol. Tu queda't per a la segona taula, i mentres mosatros mingem, contamos el cuento de l'abuela que al teu poble van posar en arrop pa que li passara el costipat.

15 **Miquel.** Ale, ale, no parlésseu i mingeu. Preneu, aquí teniu tallat, "traeu faves d'olla avui" com diu lo ditxo. "Surtiu de polleguera"... Un dia que m'hi trobo...

Herbeset. (A Borriol.) Pero tu, per cada sucada nostra tu.n pegues tres...

Borriol. *Aspavilamini Domino...*

20 (Lo Pare Curat ha entrat fa uns momens i.s queda contemplan lo quadro. A l'adornar-se'n los estudians queden patidifusos i volen traure's la gorra pero en les mans empleades i brutes de xocolate no saben qué fé. Per fi trauen uns mocadós absurdos se torquen i besen la mà al Pare Curat que mentres la escena muda dels estudians ell ha anat dién.)

25 **Pare Curat.** Hola, hola, pisolabis tenim? Estem de quamquam. Molt bé xiquets, aprofiteu.s. Val més això que no una tesis. Ala, ala mingeu i después direu que.l Sinyó Miquel no vos estima.

Borriol. Perdone Pare Curat. Estan sempre tan lluny de natros les xocolateres, que al tindre.n una entre mans, no mos entenem de faena...

Pare Curat. Entesos. Ala pues, aprofiteu la generositat del Sinyó Miquel. Mingeu i atipeu.s que io ia sé lo que són estes coses. Pero no.n fésseu massa.

Miquel. No, fillets, en això no.l creguésseu al Pare Curat. No mirésseu prim. Feu lo del ditxo, "ara que m'hi trobo, cada dia hi fos"... Aquell minjà blanc és vostre també...

5 **Borriol.** Gràcies Sinyó Miquel. Un atre dia tornarem. Avui ia n'hem fet prou. Se fa tard i hem d'anar en busca de la Comunitat per a torná a casa.

Pare Curat. La Comunitat la trobareu a la Capella dels Reis. Ara mateix hi hai dixat a Mossén Jusepet Garcia.

Borriol. Pues en lo seu permís mo n'anirem cap allà. (Li besa la mà.)

10 **Ribesalbes.** Gràcies Sinyó Miquel. I perdone. (Això después de besá la mà al P. Curat.)

Herbeset. (Besa la mà al P. Curat. A Miquel.) Recorde's de lo que mos ha promés.

Miquel. Aneu descansats, que en bones mans està.l pandero.

Los tres saludan.- Adiós, adiós... (Se'n van.)

15 **Miquel.** Són més templats que Querineldo.

P. Curat. Molt campetxanos pareixen.

Miquel. Que no.ls coneix?

P. Curat. Prou. Als tres conec. Són un poc tarambanes, pero bons xicots.

20 **Miquel.** (Pegan-se un cop al cap.) Qué tarugo sóc. Perdone P. Curat, hai fet lo del ditxo "los parenostres m'han fet perdre les avemaries...". Desemule... Mira quin cap lo meu! (Atansan un cadira.) Assente's P. Curat, assente's i asbufegue. Mereixo cada suriacada. Tindre'l aquí dret tantes hores, com si fos cobradó dels repartos... Porte.l manteu, done'm.

25 **P. Curat.** (S'assenta.) Bé, Miquel, bé. Qué hi ha de nou? Qué fan les ànimes d'esta casa? Que us passa algo que m'has enviat lo recado de que esta tarde vingués sense falta,

Miquel. Gràcies a Déu no passa res de dolén.

P. Curat. A qué vé.l recado, pues?

Miquel. (Después d'una pausa.) A que va que no.s recorda a qui dia estem

del mes?

P. Curat. Potser sí que t'penses que hai perdut la gallofa!

Miquel. Ia sé que la gallofa no l'ha perduda perquè no podria resá, pero la memòria sí que m'apareix que l'ha perduda. Avui fa trenta-cinc anys, en una tarde com esta, qui va vindre a.n est. hort a comprá un quarto de nesprons.

P. Curat. Ia! Avui fa anys?

Miquel. Sí sinyó. Me'n recordaré mentrestan visque. Pel dematí mon pare, Déu lo perdó, va cridar-me i.m va dí: Miquelet vé's dal i damun de la *mesquita de noche* trobaràs un papé, baixa'l. Es l'ascreteria angravada de la plana de les Corralisses, que ham d'aná a desengravá a ca'l notari. Per la tarde va vindre vosté.

P. Curat. És cert. Recordo això de l'ascreteria angravada. Bona memòria tens.

Miquel. Pos no n'hai de tindre de memòria del dia que vosté va xafá la terra d'est. hort, si pareix que des d'aquell dia en vosté va entrá aquí la gràcia de Déu. I avui fa trenta-cinc anys, per això l'hai enviat a buscá, perquè tenim que celebrar-hu. La llàstima és que hauré de torná a fé.l xacolate. Lo tenia preparat i és lo que s'han minjat estos estudiants... L'ham de fé grossa P. Curat esta tarde. Vaig en un salt a fé.l xacolate. S'hi sucarà pa torrat o dos o tres sardines, perquè m'ha aparegut massa dolç.

P. Curat. Calla poco suco... En lo xacolate sardines?

Miquel. Io sé qui s'hi suca baldanetes de carn...

P. Curat. Bueno, bueno, dixat está de xacolate, ia saps que no sóc amic de sòries.

Miquel. Pos si no vol xacolate, mos fartarem de minjà blanc i de panoli i coquetes de maria i pastissets. Prengue.l ben gros, que "a més tros més mos" diu lo ditxo, i minge i no face molles, comence, que.l ditxo i a hu diu, "minjá i rascá tot és començá" i "qui minja no disputa..."

P. Curat. Bueno, home, bueno. Perqué no digues hu tastaré (Pren una punteta de pastisset.)

Miquel. (Tot minjan minjan.) Sembla que no i ia han passat trenta-cinc anys d'aquella tarde en qué, entre.ls dos, mos vam minjá un paneret de nesprons...

P. Curat. I un tallat blanet, Miquel, un tallat blanet, que sí que.n tinc de memòria per a recordá.ls beneficis, i una llesca de mija roba de pernil, i una

cistella de cireres, i una bóta de sis miges de xampaina... I ancara t'empenyaves en qué.m mingés dotze o catorze ous de mona que guardaves des de Pasqua, i que per fi me.ls vas embutí vulgues que no al pitral abans de marxá...

Miquel. Tat que io semblava un mànic de suriaca.

5 **P. Curat.** I io una estaranyadora...

Miquel. Se'n recorda que portava una jaca que li arribava als ginolls i.ls pantalons a mitan cama?

10 **P. Curat.** Era roba captada de limosna, i.s coneix que.ls difuns eren de diferens mides. I gràcies que podia anar vestit. Déu haurà premiat als que.s compadeixen dels pobres estudiantets.

Miquel. Ia.n passaven de trifulques... Allavons los estudians patien més que.l gos de Toia. Pero.l ditxo ia hu diu "Déu dóna.l fred segons la roba".

P. Curat. Lo que més patíem era gana.

15 **Miquel.** Poro a vosté li va durá poc lo mal temps. En vosté se va fé lo ditxo "entre.l bé i.l mal no hi ha.l canto d'un ral" I l'atre "d' hora en hora, Déu millora".

P. Curat. Gràcies a Mossén Manuel Sol. Mai li pagarem lo que per natros ha fet. Lo fundá ell lo colegi de San Josep va sé per a natros lo senyal d'entrá a la glòria.
A l'obrir-mos Mossén Sol les portes del Colegi, se van tancá les de les penes i misèries dels estudians pobres.

20 **Miquel.** Ara que ha saltat Mossén Sol a la conversa me vindrà bé. Adés hai promés a.n aquells estudians que io demanaria a vosté un favor, i ia sap lo ditxo "als Sans i als minyons no.ls prometis que no.ls dons". Puc ascudellá Pare Curat? Puc demaná?

25 **Pare Curat.** La boca.t sigue mesura. Si està a la meua lo que vols demanar-me...

Miquel. Ia hu crec.

P. Curat. Digues.

30 **Miquel.** Pos que vosté pàrligue en Mossén Manuel, anterressan-se per a qué puguen entrá al Colegi de San Josep, o al de San Rúfol si atre no pot sé. Són mol probets, conte, que van i vénen a peu als seus pobles, per falta dels quatre quartos

que val lo viatge. Digue, li parlarà a Mossén Sol?.

5 **P. Curat.** No vas a la Vela Nocturna, tu? No us trobeu allí en D. Manuel? Pues aprofita l'ocasió i parla-li allí, eu, a no sé que tingues temó de que D. Manuel no t'ha d'escoltar-te. Es que potsé.t creus que Mossén Sol és d'aquells que ningú s'hi pot atansá?

10 **Miquel.** I ca, hai de creure això io. Mai de la vida. Pos si és dels hòmens més palicianos que conec. Entra ell a la Vela i ve recte cap als pagesos. Sempre.n vol de la nostra. Ell coneix a totes les nostres famílies i per tots pregunta. L'últim dissabte, hasta va preguntar-li a Maso.l Mosset com li seguia lo matxo, pues havia sabut que.l tenia malmarrós. Aquí.l pot vore si Mossén Manuel és brúfol o no. A tots mos dóna bons consells, a tots anima, per tots s'anterssa, per a tots tí una carícia i a tots si.l necessiten ajuda.

15 Io ia li parlaria, poro com sé les moltes cabòries que li lleven lo dormí, no m'atreixo a dar-n'hi més io. A vosté li vindrà més de clica, pos quan lo veigue per quansevol atre assunto, face lo del ditxo, "d'un tiro mate dos pardals", "d'un avio face dos mandados".

P. Curat. Bueno, bueno. Tot hu arreglarem.

Miquel. Li apareix P. Curat que estos pobres estudiantets antraran al Colegi? Me n'alegraria tant d'això com de que.m rebaixessen lo Reparto de la sal i l'oli.

20 **P. Curat.** Si als exàmens trauen bones notes, i són bons xicots que.s veigue que tenen vocació, d'un modo u atre s'arreglarà.

Miquel. (Cavilós.) Quina.n fóra que arribessen a bisbes o mas que sigue a cardenals?

P. Curat. Tot és possible. No siran los primés...

25 **Miquel.** És lo rellàs este Mossén Manuel Sol. Veigues a qui se li acudix, plantar-mos aquí a Tortosa una fràbrica de bisbes i capellans i canonges i vicaris i Curats i cardenals. I ascolte Pare Curat, tots eixos que ixen dels Jusepets tan anllustrats i lletrats i lluits i prencipals, tots hi van entrá com vosté i estos que se n'acaben d'aná, probets, famolencs i aspenjollats?

30 **P. Curat.** Casi tots, sí, perquè la maijó part són fills de cases pobres, jornalés, viudes pobres, de pastós i menestrals dels més humils.

Miquel. Pos aquell que no vulgue vore l'importància que tinen los Jusepets, és que tí pa a l'ull, que és llosco i no hi veu a tret d'ascopinyada. I aquell que no estime i respecte i ajude a Mossén Sol sabén lo que fa, és un... lluç, un bàmbul

per no dir-li coses més pitxades. (Pausa.)

No me hu puc acabá. Onque los que ixen dels Jusepets capellans i bisbes i canonges, són fills de viudes probes i de bugaderes i de pastós i paigesos com io?...

5 (Pegan-se cop al fron.) Pos ia hai trobat un ditxo que no és veritat.

P. Curat. No pot sé. Quin?

Miquel. Aquell que diu "lo que ha naxcut per a xavo, mai pot arribá a quarto".

P. Curat. (Se'n riu.)

10 **Miquel.** No se'n rigue Pare Curat, que és veritat lo que dic. Un fill meu o.l d'un pastó o d'una bugadera, per no allargá més lo violari, naixen per a xavo u menos ancara... Que no? Pos ia hu veu, al Colegi de Mossén Manuel los xavos los tornen, no en quartos, senyós, en pessetes colunàries i en duros i napoleons i en onces... Ia hu veu, un ditxo fals i tot.

15 **P. Curat.** Tu que tots los tenies per bons...

Miquel. "Una flor no fa maig". Veu, este ia torna a sé veritat.

P. Curat. Tu rai, per ditxos. No sé da on los traus. No saps parlá que no.ls soltes a carrolls.

20 **Miquel.** Cada u.s mata les puces com pot, Pare Curat. No hi ha cap coixo que sense crosses acamine dret. Jo hai d'aná repenjat en los ditxos si vull parlá com cal. Poro no fuiguésem del solc. Quedem que Mossén Sol de peücs sap fé samarres i de macadós, llançols, de xavos onces, no? Pos ia hai caigut. Ia hu entenc.

P. Curat. A on has caigut i qué és lo que has entés ara tant de repén?

25 **Miquel.** Vosté se l'astima a Mossén Manuel?

P. Curat. Tan com un bon fill pot estimá al seu pare.

Miquel. Pos així, tí de sé per curo que també hi té de caure-hi. També hu té que andeviná.

P. Curat. Pos no caic en lo que he d'andeviná io.

30 **Miquel.** Potsé sirà una burrada lo que vaig a dí, perquè.l ditxo ia hu diu

"d'allà a on no n'hi ha no.n raja" o que "no hi ha res més atreuit que la ignorància", poro també està aquell atre que diu "*Cuando los mudos hablan, llisensia de Dios tindran*"...

P. Curat. Acaba en los ditxos i vés al gra.

5 **Miquel.** Vosté s'ha anfundat que Mossén Sol sempre tí als llavis una rialla tan tendra, tan dolça?

P. Curat. Veritat és, tot qui.l veu hu pot vore.

Miquel. Pos io m'apareix que hai andevinat perquè la fa aquella rialla tan anxisadora...

10 **P. Curat.** A vore, a vore.

Miquel. Ara sí que voldria tindre l'asplicativa de vosté, poro a falta d'això, soltaré l'aixeta d'aquí (Pegan-se un fort cop al pit.) i vosté ia m'antendrà.

P. Curat. Digues lo que vulgues i com pugues.

15 **Miquel.** Io, com vosté sap, puc antrá a una taula de blat i a un vinya per aufanosa que estigue, i passejar-me arriba i abaco, perquè.l ditxo ia hu diu "patada de paigés no fa mal a res" i l'atre "la coça de la iegua no fa mal al potro".

P. Curat. Si no tanques lo depòsit dels ditxos en pany i clau mos quedarem sense sabé quina és la causa de la rialla de D. M. Manuel.

20 **Miquel.** Pos quan io entro per una taula de blat a punt de segá i veig aquelles espigues de coló de sol ponén i contemplo la roijó de les anceses ruelletes, la tendrum dels dolços llicsonets, i l'or de les llargues palles, i penso que d'aquelles rasposes espigues surtirà lo blat riquíssim del que.n farem lo pa blanet, los dolços pastissets, lo panoli trencallós, los llépols panellets i les coquetes de Maria i de San Blai, i totes les refitoleries que mos andolcixen la vida, d'aquí dins
25 del pit me puigen coll amunt unes pessigolletes, que a l'arribá als ulls s'aturen i asgarrapen, i.ls arranquen unes llagrimetes de goig, que al despenjar-se cara avall, desampeguen los llavis i.ls obrin en dolça rialla d'agraimén a Déu, perquè veiga que premia les suors que en la terra posem al treballar-la.

30 **P. Curat.** Xic Miquel, que has minjat aufals avui, que estàs tan inspirat? Casibé són versos això que has dit. Avan, avan.

Miquel. Vaiga, si.m trenca.l fil, me fuigirà la milotxa, i bona nit cresol...

P. Curat. Digues, que no.t destorbaré més. Vinga la raó de la rialla de Mossén

Manuel.

Miquel. Si a mi només de pensá en los fruits que.m daran les terres per mi treballades, sén tan poc com és, m'alegra.ls coraçones, i m'acudix als llavis la rialla de contento, afigure's Mossén Sol si ha d'está alegre a l'ataüllá lo bé de Déu que ia aixit, ix i aixirà del seu Colegi dels Jusepets.

Per a mi Mossén Sol, a.n este astudiantet llaganyós i ascardalenc que no hauria sigut més que un mal tros de paigés, ia se'l veu capellanet, besan lo san caliç i a la trona pedrican, ensenyan als hòmens los camins de la justícia i de la veritat. A.n aquell atre fill d'una probeta viuda, que qui sap si s'hauria mort de fam i de necessitat, se'l contempla vestit de canonge i camí del palacio real de Madrid anan a portá la Santa Cinta a la reina. Al fill del pastó que tot lo més qui sap si hauria arribat a carnisé, se'l veu ia bisbe, i que està confirman o rentan los peus als dotze apòstols a la Seu, lo dia del divendres san. I a.n aquells que haurien sigut menobres i filadós, paletes o sabatés, los mira baratats en sans sacerdots que escampats pel món, van aspargin la paraula santa de Déu, fén caritats, cuidan als malals en temps de pedèmies, consolan als presos, alegran als tristos, posan pau a les famílies i als pobles i sén exemples de tota bondat i de tota virtut.

I m'apareix que ancara veu més coses Mossén Manuel. Ell que tan aimante és de la nostra Tortosa, se la mira... i de proba, atrassada, despedaçada, ronyosa, bruta, desgrenyada, gelada i malaltissa que està avui, se la veu trasbalsada en un atra Tortosa garrida, forta, llímpia, plena, potent, rica, respectada i gloriosa, perquè, i d'això n'estic segú, P. Curat, i que ningú.m face la traveta perquè l'apunyegaria, estic segú, que Mossén Sol veu que siran fills de les seues ensenyances, los tortosins que dixen de banda tipeties i mesèries, envegetes i burles, bestieses i ximplaries, giraran un dia.l solc, i l'aigua que avui només rega lo rostoll ascaransit de la marmulació, i del mal te quiero, del tan me fa i io sóc més que tu, de rogllets i de les burles verinoses, regarà lo jardí de la caritat i de la fe, i de l'antusiasme, i de l'estimació cristiana, i tots los bons tortosins agermanats pel jou de l'amor, treballaran a esclata cor, a on sigue com sigue i contra qui sigue, per a qué Tortosa torne a ser atra volta lo que abans era; treballaran per a qué ningú.s burle de natros quan diem que no som ni catalans, ni valencians, ni aragonesos sinó tortosins, sols tortosins, fills d'esta terra beneïda i santificada per la presència de la que és glòria del cel, de nostra Mare, nostra Reina, nostre Tresor, la santíssima Verge de la Cinta.

(Lo bon Miquel ha anat ascaufan-se mentres ha parlat, hasta arribá al roig cirera de l'entusiasme patriòtic, pues un paigés tortosí també té coret i este està mogut per sang de les matrones de l'atxa, de Càndia la Titaia i de San Francisco Gil de Federic.

Lo pare Curat sense anfundar-se'n s'ha trobat dret i abraçat en Miquel. Pero Miquel no s'atura. Va andavan.)

I del mateix modo que Mossén Sol veu com se salvarà Tortosa, està veien com se salvaran tots los pobles a on aniran los Jusepets. Contemplen tanta ditxa, tanta pau, tanta alegria i tanta glòria, no ha de fé la rialla Mossén Sol?. I per damun de tot això, Mossén Sol ha estat somrien sempre perquè.l ditxo ia diu "a
5 concienca tranquila, cara contenta". I ia hai acabat P. Curat, i si algun disbarat hai dit, vosté.n té la culpa, que lo ditxo ia hu diu "tan ramal li dónes a la burra que va a revolcar-se pel blat del veí".

P. Curat. No Miquel, no. No n'has dit de disbarats, al revés. Lo que no entenc da on les has tret tantes coses boniques com has dit.

10 **Miquel.** Mira que tal... No diu lo ditxo "que.ls testos se semblen a les olles"? i aquell "la mare ceba i.l pare grill qué farà.l fill"? No és vosté lo nostre Pare Curat? No fa 35 anys que mos tractem? No sóc io.ls testos i vosté l'olla, ancara que sigue mala comparança? I vosté no és fill dels Jusepets que tantes coses boniques fan sempre? Pos

15 *"Va.t aquí mi corason
con un plato i dos navacas
si quieres partir, partix-lo
poro no me lo maltratas".*

I prou, vaiga, qui sinó m'embolicaré i hu perdrem tot, perquè.l ditxo ia hu diu
20 "Fes-ne cent i arra'n una, com si res haguesses fet".

P. Curat. Bé, Miquel, bé. Avui has fet tu.l gasto de la conversa, io a penes hai pogut dí xut.

Miquel. D'això.m queixo. Avui ha segut lo del ditxo "los contes barreijats tots surten a catorze"... Anava per cols, i he cullit julivert. Io que esta tarde volia
25 que.ls dos traguéssem faves d'olla, galdín-mos totes estes llepolies, ia ia.s va pondre.l sol i no les hem tastat. Vaiga, vaiga, ancara hi som a tems. Celebrem minjan i beven lo 35 nevensari de la nostra coneixença.

P. Curat. Que no l'hem celebrat? ¿No hem xalat de bo de bo? ¿Vols goig més gran que parlá de qui s'estima?

30 Perqué Mossén Sol va fundá lo Colegi de San Josep, io hai pogut arribá a sé lo teu Pare Curat. Ia pots compendre si dec sentí satisfacció al recordá que aquella jaca i aquells calçons i aquella faus, Mossén Sol los ha trasformat en estos hàbits i en esta posició que.m permet allargá la mà una mica als que són més pobres que io.

35 Sentín-te parlar de Mossén Sol, l'ànima me s'andolcia com si escoltés la música

més tendra i més celestialmén harmoniosa, i de lo que has dit tu, bon Miquelet, he adeprés a considerá la Fundació de Don Manuel baix aspectes que no m'havien cridat l'atenció.

5 Tu, en lo teu llenguatge pintoresc i florit, m'has fet vore que de l'obra fundada per Mossén Manuel, no sols surten apòstols de Cristo, que van a la conquesta d'ànimes per a aconseguir-les als peus del trono de Déu Nostre Senyó, sinó que ademés surten patriotes forjats al forn del viu amor a la pàtria.

10 Parlan tu de la dolça riulla de D. Manuel, has senyalat remeis per a certes llagues que semblaven incurables. Has dit "agermanats pel jou de l'Amor... treballaran los tortosins i transformaran a Tortosa". Lo que tu circumscrius als fills de Tortosa, io hu aixamplo a tots los espanyols.

15 Lo dia que ls espanyols estiguen moguts per l'Amor, lo dia que llancen lluny i aventen hasta la més petita sombra d'egoisme, lo dia que treballen com treballava Mossén Manuel, mogut tan sols per l'amor a Déu i a la Pàtria, Espanya s'alçarà, Espanya ressucitarà, i Espanya triumpfan i gloriosa tornarà a ser alcàzar esplendorós d'universal exemplaritat.

Miquel. Bevem ara, Pare Curat. Ia hem parlat prou.

20 **P. Curat.** No tinc ganes de res Miquelet. Sols voldria que a tot arreu a on t'assentes, al café, a la taverna, a les birles, a les boxes, a on vaigues, sàpigues fé ressaltar la figura grandiosa de l'excels tortosí Don Manuel Domingo i Sol com a fundadó.

No.t pots figurá lo que Tortosa guanyaria si ls tortosins s'avesessen a girá ls ulls a Mossén Sol.

25 ¡Estudian a Mossén Sol com a fundadó e imitan-lo en lo que estigue al nostre alcanç... quantes obres indispensables no crearíem, quantes institucions necessàries que avui mos falten no tindríem, quan gran no faríem a nostra Pàtria...!!!

Miquel. Ale pos, Pare Curat, bevem a la salut del San Fundadó.

P. Curat. San ancara no hu és, Miquelet.

30 **Miquel.** Ascolte, ia que no vol beure. "Lo preguntá no és arrá" diu lo ditxo. ¿Santa Teresa va fundá colegis i convéns i demés facècies d'esta llei, no?

P. Curat. A on surtirem, ara?

Miquel. Digue home, ia hu vorà.

P. Curat. Sí.

Miquel. Veritat que Santa Teresa diu que sempre estava contenta, per més que de vegades traïa lo seu geniet de les auforges?

P. Curat. Així.s llig a la seua història.

Miquel. I també és Dotora?

5 **P. Curat.** Sí, andavan.

Miquel. Pos ia està aclarit, ia l'hai atrapat a la lloseta. Vosté mateix hu acaba de dí. Calle la boca i ascolte. Fundadora, Dotora, Riallera, això va sé Santa Teresa en vida. Fundadó, Dotó i Riallé és Mossén Sol també; de modo que podem dí que Santa Teresa és lo Mossén Sol de les teresianes, del mateix modo que Mossén Sol és la Santa Teresa del Jusepets. Digue que no?

10

P. Curat. En cert modo, sí.

Miquel. Qué vol dí en cert modo? De tots modos. De totes les maneres.

P. Curat. Pero a on vols fé cap, Miquel?

Miquel. A dí que Mossén Manuel Sol si se sembla en tot a Santa Teresa també tí de semblar-s'hi en lo sé San. I a vosté hai sentit dir-li que.l que se sembla de bo de bo als Sans, ia hu és. Pos Mossén Sol és ia San Fundadó com Santa Teresa és Santa Fundadora.

15

P. Curat. Pero Santa Teresa està proclamada per la Iglésia i elevada ia a la dignitat dels altás.

20 **Miquel.** Bueno, Mossén Sol ancara no.n té d'altás. Ia.n tindrà.

P. Curat. Poc a poc, Miquel. No sigues llaugé. A son temps l'Iglésia.s definirà.

Miquel. Dixe-hu córrre, per a mi Mossén Manuel Domingo i Sol és un San Fundadó. En altá u sense altá, la crestió és que és San, i.l ditxo ia hu diu

TARARA I TARARÚ TOT VE A SE U

25

Telon de pressa.

Alabat siga Déu.